

KATOLISEN KIRKON KATEKISMUS

LIBRERIA EDITRICE VATICANA

Kansilehden logo on piirretty Domitillan katakombissa sijaitsevan, 200-luvulta peräisin olevan kristillisen hautakiven kuvan mukaan. Kristityt käyttivät tätä alkupe-
rältään oletettavasti pakanallista kuvaa paimenten elämästä symbolisoimaan sitä
lepoa ja autuutta, jonka kuolleet saavuttavat iankaikkisessa elämässä.

Tämä kuva viittaa myös siihen, mikä on luonteenomaista tälle katekismukselle:
Kristus, hyvä paimen, johtaa ja vartioi uskoviaan (lammas) auktoriteetillaan (pai-
mensauva), vetää heitä puoleensa harmonisella totuudella (huilu) ja antaa heidän
levätä ”elämän puun” varjossa, hänen ristinsä, joka avaa paratiisin portit.

*Libreria Editrice Vaticana omnia sibi vindicat iura. Sine eiusdem licentia scripto
data nemini liceat hunc Catechismum denuo imprimere aut in aliam linguam
vertere.*

Latinalainen teksti: Copyright 1997 – Libreria Editrice Vaticana,
Città del Vaticano.

Suomalainen teksti: Copyright 2005 – Katolinen tiedotuskeskus,
Pyhän Henrikin aukio 1, 00140 Helsinki, sekä Libreria Editrice Vaticana.

Toinen painos

ISBN 952-9627-37-0

Painopaikka: Bookwell Oy, Porvoo 2011

TOINEN OSA

**KRISTILLISEN SALAISUUDEN
VIETTO**

Fresko pyhien marttyyrien Pietarin ja Marcellinuksen katakombista 300-luvun alusta.

Kuva esittää Jeesuksen ja verenvuodosta kärsivän naisen kohtaamista. Jeesuksesta lähtenyt voima (vrt. Mark. 5:25–34) paransi tämän monia vuosia sairastaneen naisen, kun hän kosketti Jeesuksen viitan lievettä.

Kirkon sakramentit jatkavat nyt niitä tekoja, joita Kristus oli tehnyt maan päällä eläessään (vrt. 1115). Sakramentit ovat ”ne voimat, jotka lähtevät” Kristuksen ruumiista parantaakseen meidät synnin haavoista ja lahjoittaakseen meille uuden elämän Kristuksessa (vrt. 1116). Tämä kuva esittää siis symbolisesti Jumalan Pojan jumalallista ja pelastusta tuovaa voimaa, joka pelastaa koko ihmisen – sielun ja ruumiin – sakramentaalisen elämän välityksellä.

MIKSI LITURGIA?

1066. Kirkko tunnustaa uskontunnustuksessa Pyhän Kolminaisuuden salaisuuden ja sen tekemän, koko luomakuntaa koskevan ”hyvyyden suunnitelman”: Isä toteuttaa ”tahtonsa salaisuuden” (Ef 1:9) lahjoittamalla maailman pelastumiseksi ja nimensä kunniaksi rakkaan Poikansa ja Pyhän Henkensä. Tämä on Kristuksen salaisuus¹, joka on ilmoitettu ja toteutettu historiassa suunnitelmallisesti, viisaasti harkitun ”järjestyksen” mukaan, jota pyhä Paavali kutsuu Jumalan ”salaisuuden taloudenhoidoksi” (Ef. 3:9) ja isien traditio puolestaan ”lihaksi tulleen Sanan taloudenhoidoksi” tai ”pelastuksen taloudenhoidoksi”. 50, 236

1067. ”Tämän ihmissuvun lunastuksen ja täydellisen Jumalan kirkastamisen työn, jonka alkusoittoa olivat Jumalan ihmetyöt Vanhan testamentin kansalle, täytti Herra Kristus. Hän teki sen varsinkin autuaan kärsimisensä, kuolleista nousemisensa ja kunniakkaan taivaaseenastumisensa pääsiäissalaisuudessa, kun hän ’kuolemalla kukisti meidän kuolemamme ja ylösnousemalla uudisti elämän’. Sillä Kristuksen kyljestä hänen ristillä nukkuessaan syntyi koko kirkon ihmeteltävä sakramentti”.² Tämän vuoksi kirkko viettää liturgiassa ennen kaikkea pääsiäisen salaisuutta, jossa Kristus täytti meidän pelastuksemme työn. 571

1068. Liturgiassaan kirkko viettää tätä Kristuksen salaisuutta, jotta uskovat eläisivät siitä ja todistaisivat siitä maailmalle:

”Liturgiassa näet ’meidän lunastuksemme työ toimitetaan’ etenkin eukaristian jumalallisessa uhrissa. Se on uskovien paras keino elävästi kokea ja todistaa toisille Kristuksen salaisuudesta ja oikean kirkon todellisesta luonteesta.”³

MITÄ SANA ”LITURGIA” TARKOITTA?

1069. Sana ”liturgia” merkitsee alunperin ”julkista työtä”, ”palvelua kansan puolesta tai kansan hyväksi”. Kristillisessä traditiossa se tarkoittaa sitä, että Jumalan kansa osallistuu ”Jumalan työhön”.⁴ Liturgiassa Kristus, Vapahtajamme ja Ylipappimme, jatkaa kirkossaan, sen kanssa ja sen kautta meidät lunastavaa työtään.

¹ vrt. Ef. 3:4

² Vatikaanin II kirkkokok. liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 5.

³ sama, 2.

⁴ vrt. Joh. 17:4

1070. Sanalla ”liturgia” ei Uudessa testamentissa tarkoiteta vain jumalanpalveluksen viettoa,⁵ vaan myös evankeliumin julistamista⁶ ja teoissa ilmeväää lähimmäisenrakkautta.⁷ Kaikissa näissä on kysymys Jumalan ja ihmisten palvelemisesta. Liturgiaa viettäessään kirkko on palvelijatar Herransa, ainoan ”Liturgin”,⁸ esimerkin mukaan ja osallistuu hänen pappeuteensa (liturgia), profeetallisuuteensa (julistaminen) ja kuninkuuteensa (rakkauden palvelu). 783

”Syystä siis liturgiaa pidetään Jeesuksen Kristuksen papillisen viran toimittamisena. Siinä osoitetaan aisteilla havaittavin merkein ja saadaan aikaan – kussakin merkissä omalla tavallaan – ihmisen pyhitys. Liturgiassa toimitetaan Jeesuksen Kristuksen mystillisen ruumiin – sekä pään että jäsenten – koko julkinen jumalanpalvelus. Siitä syystä jokainen liturginen toimitus Kristuksen papillisena tekona sekä hänen ruumiinsa, kirkon, työnä on erityisesti pyhä teko, jota tehokkuudessa ei voi verrata mihinkään muuhun kirkon toimintaan, ei laadultaan eikä arvoltaan.”⁹

LITURGIA ELÄMÄN LÄHTEENÄ

1071. Liturgia on Kristuksen työnä myös hänen *kirkkonsa* toimintaa. Liturgia toteuttaa ja ilmoittaa kirkon Kristuksen kautta olemassa olevana Jumalan ja ihmisten välisenä yhteytenä. Se ottaa uskovat yhteisön uuteen elämään. Tämä edellyttää, että kaikki osallistuvat liturgiaan ”tietoisesti, aktiivisesti ja hedelmällisesti”.¹⁰ 1692

1072. ”Pyhä liturgia ei ole kirkon ainoa toiminto”;¹¹ evankelioimisen, uskon ja kääntymyksen täytyy kulkea sen edellä. Vasta sen jälkeen se voi kantaa uskovien elämässä hedelmää: uutta elämää Pyhässä Hengessä, teoissa ilmeväää panosta kirkon lähetystehtävän hyväksi ja palvelua kirkon ykseyden puolesta.

RUKOUS JA LITURGIA

1073. Liturgia on myös osallistumista rukoukseen, jonka Kristus osoittaa Isälle Pyhässä Hengessä. Siinä kaikki kristillinen rukous löytää lähteensä ja päämääränsä. Liturgian välityksellä sisäinen ihminen juurtuu ja perustautuu¹² siihen ”suureen rakkauteen”, jolla Isä ”on meitä rakastanut” rakkaassa Pojassaan (Ef. 2:4). Kristityt elävät tästä ”Jumalan suuresta teosta” ja sisäis-tävät sen, kun he ”rukoilevat lakkaamatta Hengessä” (Ef. 6:18). 2558

⁵ vrt. Apt. 13:2; Luuk. 1:23.

⁶ vrt. Room. 15:16; Fil. 2:14–17, 30.

⁷ vrt. Room. 15:27; 2 Kor. 9:12; Fil. 2:25.

⁸ vrt. Hepr. 8:2, 6.

⁹ Vatikaanin II kirkkokok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 7.

¹⁰ sama, 11.

¹¹ sama, 9.

¹² Ef. 3:16–17.

KATEKEESI JA LITURGIA

1074. ”Liturgia on huippu, jota kohti kirkon työ suuntautuu ja samalla lähde, josta kaikki sen voima pulppuaa”.¹³ Se on siis paras paikka Jumalan kansalle saada katekeesia, uskon opetusta. ”Katekeesi liittyy olemukseltaan kaikkeen liturgiseen ja sakramentaaliseen toimintaan, sillä juuri sakramenteissa ja varsinkin eukaristiassa Jeesus Kristus vaikuttaa koko persoonallaan ihmisten muuttumiseksi.”¹⁴

1075. Liturginen katekeesi pyrkii johdattamaan Kristuksen salaisuuteen (eli se on ”mystagogiaa”) etenemällä näkyvästä näkymättömään, kuvaavasta kuvattuun, ”sakramenteista” ”salaisuuksiin”. Tällaisen katekeesin antaminen kuuluu paikallisille ja alueellisille katekismuksille. Tämän katekismuksen tavoitteena on palvella koko kirkkoa kaikkine erilaisine riituksineen ja kulttuureineen.¹⁵ Se esittää sen, mikä liturgiassa mysteerinä ja viettämisenä (*ensimmäinen jakso*) ja seitsemässä sakramentissa ja sakramentaaleissa (*toinen jakso*) on perustavaa ja yhteistä koko kirkolle. 426, 774

¹³ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 10.

¹⁴ Johannes Paavali II, apostolinen kehoitus *Catechesi tradendae*, 23.

¹⁵ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 3–4.

ENSIMMÄINEN JAKSO

**SAKRAMENTAALINEN
PELASTUSTALOUS**

1076. Helluntaipäivänä kirkko ilmestyi maailmalle Pyhän Hengen vuodattamisen kautta.¹ Pyhän Hengen vuodattaminen aloittaa uuden ajan ”salaisuuden välittämisessä”: kirkon ajan, jolloin Kristus tekee pelastustyönsä tunnetuksi ja läsnäolevaksi ja jakaa sitä kirkkonsa liturgiassa ihmisille ”siihen asti, kunnes hän tulee” (1 Kor. 11:26). Tänä kirkon aikana Kristus elää ja toimii kirkossaan ja sen kanssa uudella tavalla, joka vastaa tätä uutta aikakautta. Hän toimii sakramenttien välityksellä. Idän ja lännen kirkkojen yhteinen traditio nimittää sitä ”sakramentaaliseksi pelastustaloudeksi” (”taloudenhoi-doksi”). Se tarkoittaa Kristuksen pääsiäissalaisuuden hedelmien välittämistä (tai ”jakamista”) kirkon ”sakramentaalisen” liturgian vietossa. 739

Siksi on tarpeen selvittää ensiksi ”sakramentaalinen pelastuksen välittäminen” (*ensimmäinen luku*). Liturgian vieton luonne ja olennaiset piirteet tulevat siten selvemmin valaistuiksi (*toinen luku*).

¹ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 6; kirkkokonstituutio *Lumen gentium*, 2.

ENSIMMÄINEN LUKU

**PÄÄSIÄISSALAISUUS
KIRKON AIKAKAUDELLA**

Ensimmäinen artikkeli

LITURGIA – PYHÄN KOLMINAISUUDEN TEKO

I Isä on liturgian alku ja päämäärä

1077. ”Ylistetty olkoon meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen Jumala ja Isä! Hän on siunannut meitä kaikella Hengen siunauksella, taivaallisilla aarteilla Kristuksessa. Jo ennen maailman luomista hän on valinnut meidät Kristuksessa olemaan edessään pyhiä ja nuhteettomia Kristuksesta osallisina. Rakkaudessaan hän näki hyväksi jo edeltä määrätä meidät yhteyteensä, omiksi lapsikseen, Jeesuksen Kristuksen kautta. Ylistetty olkoon hänen armonsa kirkkaus, jonka hän antoi meille rakkaassa Pojassaan!” (vrt. Ef. 1:3–6). 492

1078. Siunaaminen on Jumalan toimintaa, joka lahjoittaa elämän ja jonka alkuperä on Isä. Hänen siunauksensa (*bene-dictio, eu-logia*) on yhtäaika sana ja lahja. Ihmisistä puhuttaessa sana ”siunata” tarkoittaa palvontaa ja itsensä antamista kiitoksen kanssa Luojalle. 2626

1079. Aikojen alusta niiden loppuun asti Jumalan koko työ on *siunaamista*. Hengen innoittamat kirjoittajat julistavat pelastussuunnitelmaa Jumalan äärettömänä siunauksena ensimmäistä luomista kuvaavasta liturgisesta runoelmasta taivaallisessa Jerusalemissa kaikuviin kiitoslauluihin asti.

1080. Alusta asti Jumala siunaa elävät olennot, varsinkin miehen ja naisen. Liitto Nooan ja kaikkien elollisten olentojen kanssa uudistaa tämän hedelmällisyyttä synnyttävän siunauksen ihmisen synnistä huolimatta, jonka vuoksi maaperä on ”kirottu”. Abrahamista alkaen Jumalan siunaus on läsnä ihmisten kuolemaa kohti kulkevassa historiassa auttaakseen sitä taas nousemaan elämään, alkuperäiseen lähtökohtaansa. Pelastushistoria alkaa ”uskovien isän”, Abrahamin uskosta, kun hän ottaa vastaan siunauksen.

1081. Jumalan siunaukset ilmenevät hämmästyttävänä, pelastusta tuovina tapahtumina: Iisakin syntymänä, lähtönä Egyptistä (pääsiäinen ja kulku luvattuun maahan), luvattun maan antamisena omaksi, Daavidin valintana, Jumalan läsnäolona temppelissä, puhdistavana maanpakona ja ”vähäisen jäännöksen” paluuna. Laki, profeetat ja psalmit, jotka muodostavat Valitun kansan liturgian kudoksen, muistuttavat Jumalan siunauksista ja vastaavat niihin ylistäen ja kiittäen.

1082. Kirkon liturgia ilmoittaa ja välittää Jumalan siunauksen sen koko rikkaudessa: Isä tunnustetaan kaiken luomiseen ja pelastukseen sisältyvän siunauksen aluksi ja päämääräksi ja sellaisena häntä palvotaan; lihaksi tullessa, meidän puolestamme kuollessa ja ylösnousseessa Sanassaan hän täyttää meidät runsaasti siunauksillaan ja Sanan kautta hän panee sydämeemme lahjan, joka sisältää kaikki lahjat, Pyhän Hengen.

1083. Tästä ymmärrämme kristillisellä liturgialla olevan kaksi ulottuvuutta uskon ja rakkauden vastauksena Isän meille antamiin ”hengellisiin siunauksiin”. Toisaalta kirkko siunaa Herraansa liittyneenä ja ”Pyhän Hengen täyttämänä”² palvoen, ylistäen ja kiitosta laulaen Isää ”hänen sanomattoman suuresta lahjastaan” (2 Kor. 9:15). Toisaalta kirkko kantaa Jumalan pelastussuunnitelman täyttymiseen asti Isälle ”uhrilahjoja hänen lahjoistaan” ja anoo häntä lähettämään Pyhän Hengen uhrilahjojen, kirkon, uskovien ja koko maailman päälle, jotta Jumalan siunaukset tuottaisivat Kristuksen kuoleman ja ylösnousemuksen ja Hengen voiman kautta elävää hedelmää hänen ”armonsa kirkkauden kiitokseksi” (Ef. 1:6). 2627, 1360

II Kristuksen työ liturgiassa

KIRKASTETTU KRISTUS ...

1084. Kristus, joka ”istuu Isän oikealla puolella” ja vuodattaa Pyhän Hengen ruumiiseensa, joka on kirkko, toimii nyt sakramenttien välityksellä, jotka hän on asettanut välittämään armoaan. Sakramentit ovat aistein havaittavia merkkejä (sanoja ja tekoja), jotka ihmisluontomme pystyy tajuamaan. Kristuksen toiminnan ja Pyhän Hengen voiman perusteella ne vaikuttavat armon, jota ne kuvaavat. 662, 1127

1085. Kristus kuvaa ja toteuttaa kirkon liturgiassa ennen muuta pääsiäissalaisuutensa. Maallisen elämänsä aikana Jeesus julisti pääsiäismysteeriä opeuksellaan ja ennakoi sitä teoillaan. Kun hänen hetkensä sitten oli tullut,³ hän kävi läpi historian ainoan tapahtuman, joka ei mene ohitse: Jeesus kuolee, hänet haudataan, hän nousee kuolleista ja istuutuu Isän oikealle puolelle

² vrt. Luuk. 10:21.

³ vrt. Joh. 13:1; 17:1

”kertakaikkisena tapahtumana” (Room. 6:10; Hepr. 7:27; 9:12). Tämä historiassamme tapahtunut tosiasiallinen tapahtuma on ainutlaatuinen: kaikki muut tapahtumat tapahtuvat kerran, sen jälkeen ne ovat ohitse, ne vajoavat menneisyyteen. Kristuksen pääsiäissalaisuus sen sijaan ei voi jäädä vain menneisyyteen, sillä kuolemallaan hän on tuhonnut kuoleman. Kaikki se, mitä Kristus on, ja kaikki, minkä hän on tehnyt ja kärsinyt kaikkien ihmisten puolesta, osallistuu Jumalan iankaikkisuuteen ja on siten kaiken ajan yläpuolella ja tulee tässä ajassa läsnäolevaksi. Ristin ja ylösnousemuksen tapahtuma on jotakin *pysyvää* ja vetää kaikkea kohti elämää. 519, 1165

... ON APOSTOLIEN KIRKOSTA LÄHTIEN ...

1086. ”Niin kuin Kristus oli Isän lähettämä, niin hänkin lähetti apostolit täynnä Pyhää Henkeä, jotta he saarnatessaan evankeliumia kaikille luoduille eivät ainoastaan julistaisi, että Jumalan Poika on kuolemallaan ja ylösnousemisellaan vapauttanut meidät Saatanan ja kuoleman vallasta ja siirtänyt meidät Isänsä valtakuntaan, vaan jotta he myös toteuttaisivat tätä julistamaansa pelastuksen työtä uhrin ja sakramenttien kautta, joiden ympärille koko liturginen elämä keskittyy.”⁴ 858

1087. Antaessaan apostoleille Pyhän Hengen ylösnoussut Kristus uskoi heille oman pyhittävän voimansa:⁵ apostoleista tulee Kristuksen sakramenttaalisia merkkejä. Pyhän Hengen voimasta he puolestaan antavat tämän pyhittävän voimansa seuraajilleen. Tämä ”apostolinen suksessio” muovaa kirkon koko liturgisen elämän yksityiskohtia myöten. Se on itse sakramenttaallinen ja se annetaan eteenpäin vihkimyksen sakramentin kautta. 861, 1536

... LÄSNÄ MAANPÄÄLLISESSÄ LITURGIASSA ...

1088. ”Näin suuren työn täyttämiseksi” – pelastustyönsä jakamisen tai välittämisen – ”Kristus on alati läsnä kirkossaan, varsinkin liturgisissa toimituksissa. Hän on läsnä messun uhrissa ja sitä toimittavan papin persoonassa – ’hän joka nyt uhraa papin toimituksen välityksellä on sama, joka silloin uhraasi itsensä ristillä’ – sekä kaikkein suurimmassa määrin ehtoollisaineissa. Hän on läsnä voimallaan sakramenteissa niin, että kun joku toimittaa kastteen, Kristus itse kastaa. Hän on läsnä sanassaan, niin että hän itse puhuu, kun pyhiä kirjoituksia kirkossa luetaan. Hän on myös läsnä, kun kirkko ruokoilee ja laulaa, hän joka lupasi: ’Missä kaksi tai kolme on koolla minun nimessäni, siellä minä olen heidän keskellään’” (Matt. 18:20).⁶ 776, 669, 1373

⁴ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 6.

⁵ vrt. Joh. 20:21–23.

⁶ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 7.

1089. ”Täyttääkseen tämän työnsä, jonka avulla Jumalaa täydellisesti kunnioitetaan ja ihmiset pyhitetään, Kristus alati yhdistää kirkkonsa itseensä. Se on hänen rakastettu morsiamensa, joka kutsuu häntä Herrakseen ja hänen välityksellään palvelee iankaikkista Isää.”⁷ 796

... JOKA OSALLISTUU TAIVAALLISEEN LITURGIAAN

1090. ”Maanpäällisessä liturgiassa saamme esimakua taivaallisesta, jota vietetään pyhässä kaupungissa, Jerusalemissa, jota kohti me vaellamme. Siellä Kristus istuu Isän oikealla puolella pyhäkön ja todellisen tabernaakkelin palvelijana, ja me yhdessä taivaallisen sotajoukon kanssa laulamme ylistysvirttä Herralle, kunnioittaen pyhien muistoa ja toivoen osallisuutta ja sijaa heidän yhteisössään ja odottaen Vapahtajaksemme Herraamme Jeesusta Kristusta, kunnes hän, meidän elämämme, itse on ilmestyvä ja mekin ilmestymme hänen kanssaan kirkkaudessa.”⁸ 1137–1139

III Pyhä Henki ja kirkko liturgiassa

1091. Liturgiassa Pyhä Henki on Jumalan kansan ohjaaja uskon tiellä ja uuden liiton sakramenttien, ”Jumalan mestariteosten”, aikaansaaja. Pyhän Hengen toive ja teko kirkon sydämessä on se, että me elämme ylösnousseen Kristuksen elämästä. Kun Henki havaitsee meissä uskon vastauksen, jonka hän itse on herättänyt, syntyy varsinainen yhteistyö: liturgiasta tulee Pyhän Hengen ja kirkon yhteistä toimintaa. 798

1092. Tässä Kristuksen salaisuuden sakramentaalisessa jakamisessa Pyhä Henki toimii samalla tavalla kuin pelastussuunnitelman muinakin ajanjaksoina: hän valmistaa kirkkoa kohtaamaan Herransa; hän julistaa ja korostaa Kristusta kokoontuneen seurakunnan uskolle; muuttavalla voimallaan hän tekee Kristuksen salaisuuden läsnäolevaksi ja ajankohtaiseksi; yhteyden Henkenä hän yhdistää kirkon Kristuksen elämään ja lähetystehtävään. 737

PYHÄ HENKI VALMISTAA OTTAMAAN KRISTUKSEN VASTAAN

1093. Pyhä Henki toteuttaa sakramentaalisessa taloudenhoidossa sen, mitä *vanha liitto* etukäteen kuvasi. Koska Kristuksen kirkkoa ”on valmistettu ihmeellisellä tavalla Israelin kansan historiassa ja vanhassa liitossa”,⁹ kirkon liturgia säilyttää ja käyttää vanhan liiton jumalanpalveluselämän aineksia olennaisena ja korvaamattomana aineksena: 762

– ensinnäkin Vanhan testamentin lukemisen 121

⁷ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 7.

⁸ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 8; kirkkokonstituutio *Lumen gentium*, 50.

⁹ Vatikaanin II kirk.kok., kirkkokonstituutio *Lumen gentium*, 2.

- psalmirukouksen 2585
- ja ennen kaikkea muiston pelastuksen tuovista tapahtumista ja ennakkoivista tosiasioista, jotka ovat toteutuneet Kristuksen salaisuudessa (lupaus ja liitto, lähtö Egyptistä ja pääsiäinen, valtakunta ja temppeli, maanpako ja paluu). 1081

1094. Tästä molempien testamenttien välisestä harmoniasta käsin¹⁰ jäsenyyty ja kasvaa esiin Kristuksen pääsiäiskatekeesi¹¹ ja seuraavassa vaiheessa apostolien ja kirkkoisien katekeesi. Tämä katekeesi tuo esiin sen, mikä oli pysynyt kätkeytyneenä Vanhan testamentin kirjaimen alla: Kristuksen salaisuuden. Tätä opetusta kutsutaan typologiseksi, koska se ilmaisee Kristuksessa tulleen uuden, lähtien ”esihahmoista” (typos), jotka ensimmäisen liiton tapahtumien, sanojen ja symbolien kautta jo viittasivat tähän uuteen. Lukemalla tällä uudella tavalla Totuuden Hengen avulla ja Kristuksesta lähtien Vanhan testamentin esihahmojen merkitys paljastuu.¹² Näin vedenpaisumus ja Nooan arkki kuvasivat ennalta ihmisen pelastusta kasteen kautta,¹³ samoin pilvipatsas ja Punaisen meren halki kulkeminen. Kalliosta pulpunnut vesi kuvasi edeltäkäsinkin Kristuksen hengellisiä lahjoja¹⁴ ja autiomaan manna eukaristiaa, ”todellista taivaan leipää” (Joh. 6:32). 128–130

1095. Sen tähden kirkko lukee ja elää kaikki nämä suuret pelastushistorian tapahtumat varsinkin adventtina, paastonaikana ja pääsiäisyönä liturgiansa ”tänä päivänä”-hetkessä uudelleen. Mutta se vaatii katekeesia auttamaan uskovia avautumaan tälle pelastuksen taloudenhoidon ”hengelliselle” käsittämiseksi, siten kuin kirkon liturgia näyttää sen ja tekee sen koettavaksi. 281, 117

1096. *Juutalainen liturgia ja kristillinen liturgia.* Juutalaisen uskon ja uskonnollisen elämän parempi tunteminen sellaisena, kuin niitä vielä tänään tunnustetaan ja eletään, voi auttaa ymmärtämään paremmin eräitä kristillisen liturgian piirteitä. Pyhät kirjoitukset ovat sekä juutalaisille että kristityille olennainen osa liturgiaa: Jumalan sanan julistamisessa, vastauksessa tähän sanaan, kiitosrukouksissa, esirukouksissa elävien ja kuolleiden puolesta ja Jumalan armahduksen anomisessa. Sanan jumalanpalvelus sille ominaisine rakennepiirteineen on peräisin juutalaisesta rukouksesta. Hetkipalveluksella ja muilla liturgisilla teksteillä ja kaavoilla on vastaavuutensa juutalaisuudessa, vieläpä kunnioitetuimpien rukouksiemme sanamuodoilla kuten esimerkiksi Isä meidän -rukouksella. Myös eukaristiset rukoukset noudattavat juutalaisesta traditiosta periytyviä esikuvia. Juutalaisen ja kristillisen liturgian samankaltaisuus – mutta myös niiden erilainen sisältö – tulee erityisesti näkyviin liturgisen vuoden suurina juhлина, esimerkiksi pääsiäisenä. Sekä kristityt että juutalaiset viettävät pääsiäistä: juutalaiset tulevaisuuteen kohdistuvaa historiallista pääsiäistä, kristityt Kristuksen kuolemassa ja ylösnousemuksessa toteutunutta, joskin vielä lopullista toteutumistaan odottavaa pääsiäistä. 1174, 1352, 840

¹⁰ Vatikaanin II kirkkokok., konstituutio ilmoituksesta *Dei Verbum*, 14–16.

¹¹ vrt. Luuk. 24:13–49.

¹² vrt. 2 Kor. 3:14–16.

¹³ vrt. 1 Piet. 3:21.

¹⁴ vrt. 1 Kor. 10:1–6

1097. *Uuden liiton liturgiassa* jokainen liturginen toimitus, varsinkin eukaristian ja muiden sakramenttien vietto, on Kristuksen ja kirkon kohtaamista. Liturginen kokoontuminen muodostaa ykseyden ”Pyhän Hengen yhteyden” perusteella: Henki kokoaa Jumalan lapset Kristuksen yhteen ruumiiseen. Tämä yhteys on enemmän kuin inhimilliset, kansalliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset siteet.

1098. Seurakunnan täytyy *valmistautua* kohtaamaan Herransa, jotta se olisi ”altis kansa”.¹⁵ Sydänten valmistaminen on Pyhän Hengen ja seurakunnan, varsinkin sen palveluvirkaa hoitavien, yhteistä työtä. Pyhän Hengen armo pyrkii herättämään uskon, sydämen kääntymyksen ja suostumuksen Isän tahtoon. Nämä sisäiset valmiudet ovat edellytyksiä, jotta muut itse liturgian vietossa annettavat armot voitaisiin ottaa vastaan ja jotta tämä vietto voisi kantaa uuden elämän hedelmää. 1430

PYHÄ HENKI MUISTUTTAA MIELIIN KRISTUKSEN SALAISUUDEN

1099. Henki ja kirkko julistavat liturgiassa yhteistoimin Kristusta ja hänen pelastustyötään. Liturgia on *muistelemalla* tapahtuvaa pelastuksen salaisuuden viettämistä ensi sijassa eukaristiassa, mutta samalla tavoin muissakin sakramenteissa. Pyhä Henki on kirkon elävä muisti.¹⁶ 91

1100. *Jumalan sana*. Pyhä Henki palauttaa mieliin liturgiaan kokoontuneille ennen kaikkea pelastustapahtuman merkityksen antamalla elämän Jumalan sanalle, jota julistetaan, jotta se otettaisiin vastaan ja sovellettaisiin elämään. 1134

”Pyhällä Raamatulla on erikoisen tärkeä asema liturgiaa vietettäessä. Siitä luetaan lukukappaleet ja niitä selitetään saarnassa, sen psalmeja lauletaan, sen innoittamina ovat syntyneet rukoukset ja liturgiset laulut ja siitä liturgiset toimitukset ja merkit saavat sisältönsä.”¹⁷ 103, 131

1101. Pyhä Henki lahjoittaa lukijoille ja kuulijoille kunkin sydämen vastaanottokyvyn mukaan Jumalan sanan hengellisen ymmärtämisen. Sanoin, teoin ja vertauskuvain, jotka muodostavat liturgian vieton yhdistävän aineksen, hän saattaa uskovat ja palveluvirassa toimivat elävään suhteeseen Kristuksen kanssa, joka on Isän Sana ja Kuva. Näin uskovat voivat tehdä elämässään toimivaksi sen, mitä he kuulevat, mietiskelevät ja tekevät liturgian vietossa. 117

1102. ”Pelastuksen sana ruokkii ... uskoa uskovien sydämessä; se synnyttää ja laajentaa uskovien yhteisöä”.¹⁸ Jumalan sanan julistaminen ei pysähdy pelkkään opetukseen, vaan se kutsuu antamaan *uskon vastauksen* myönty-

¹⁵ vrt. Luuk. 1:17.

¹⁶ vrt. Joh. 14:26.

¹⁷ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 24.

¹⁸ Vatikaanin II kirkkokokous, dekreetti pappeudesta, *Presbyterorum ordinis*, 4.

myksenä ja sitoutumisena Jumalan ja hänen kansansa väliseen liittoon. Lisäksi Pyhä Henki antaa armon uskoa ja vahvistaa tätä uskoa yhteisössä. Liturginen kokoontuminen on ensi sijassa yhteyttä uskossa. 143

1103. *Anamneesi* (muistelemineen). Liturgian vietto viittaa aina Jumalan pelastusta tuoviin asioihin puuttumisiin, jotka ovat tapahtuneet historiassa. ”Tämä ilmoituksen taloudenhoito toteutuu sanojen kautta, jotka kiinteästi liittyvät toisiinsa ... Sanat julistavat tekoja ja tuovat valoon niihin sisältyvän salaisuuden”.¹⁹ Sanan jumalanpalveluksessa Pyhä Henki muistuttaa seurakuntaa kaikesta siitä, mitä Kristus on tehnyt hyväksemme. Kunkin liturgisen toimituksen luonteen mukaisesti ja kirkkojen liturgisia traditioita seuraten liturgian vietto palauttaa mieliin Jumalan suuret teot joko suppeammassa tai laajemmassa anamneesissa. Pyhä Henki, joka näin herättää kirkon muistin, innoittaa kiitokseen ja ylistykseen (doksologiaan). 1362

PYHÄ HENKI TEKEE KRISTUKSEN SALAISUUDEN LÄSNÄOLEVAKSI

1104. Kristillinen liturgia ei ainoastaan muistele tapahtumia, jotka ovat pelastaneet meidät, vaan tuo ne tähän hetkeen, tekee ne läsnäoleviksi. Kristuksen pääsiäissalaisuutta vietetään, sitä ei toisteta; vain vietot toistuvat. Niissä kaikissa tapahtuu Pyhän Hengen vuodattaminen; Henki tuo ainutkertaisen salaisuuden nykyhetkeen. 1085

1105. *Epikleesi* (”päälle kutsumineen”) on rukouspyyntö, jossa pappi anoo Isää lähettämään pyhittävän Hengen, jotta uhrilahjoista tulisi Kristuksen ruumis ja veri ja jotta uskovista itsestään tulisi ne vastaanottaessaan elävä uhrilahja Jumalalle. 1153

1106. Epikleesi muodostaa anamneesin kanssa jokaisen sakramentin ja erityisesti eukaristian vretien ytimen.

”Kysyt, millä tavalla leivästä tulee Kristuksen ruumis ja viinistä Kristuksen veri. Ja minä sanon sinulle: Pyhä Henki tulee siihen ja saa aikaan sen, mikä käy yli kaikkien sanojen ja kaiken ymmärryksen ... Riittääköön sinulle se, että kuulet: se tapahtuu Pyhän Hengen kautta, niin kuin Herra Pyhän Hengen kautta omaksui pyhästä Jumalansynnyttäjästä itselleen ja itsessään ihmisruumiin.”²⁰ 1375

1107. Pyhän Hengen muuttava voima liturgiassa jouduttaa Jumalan valtakunnan tulemistä ja pelastussalaisuuden täyttymistä. Hän tekee meidät odotuksessamme ja toivossamme jo ennakolta todellisesti osallisiksi täydellisestä yhteydestä Pyhän Kolminaisuuden kanssa. Isä täyttää kirkon rukouspyynnön (epikleesin) lähettämällä Pyhän Hengen, joka antaa hänet vastaanottaville elämän ja on heille jo nyt heidän perintönsä ”vakuutena”.²¹ 2816

¹⁹ Vatikaanin II kirkkokokous, konstituutio ilmoituksesta, *Dei Verbum*, 2.

²⁰ pyhä Johannes Damaskolainen, *De fide orthodoxa*, 4, 13: PG 94; 1141–1145.

²¹ vrt. Ef. 1:14; 2 Kor. 1:22.

PYHÄN HENGEN YHTEYS

1108. Pyhän Hengen lähettämisen päämäärä jokaisessa liturgisessa toimituksessa on se, että hän yhdistää meidät Kristukseen, jotta meistä tulee Kristuksen ruumis. Pyhä Henki toimii kuin kasvunesteenä Isän viinipuussa, joka tuottaa hedelmää oksissaan.²² Liturgiassa Pyhän Hengen ja kirkon yhteistyö toteutuu kaikkein syvimmillään. Hän, yhteyden Henki, pysyy lähtemättömästi kirkossa, ja sen tähden kirkko on jumalayhteyden suuri sakramentti, joka kokoaa hajalleen joutuneet Jumalan lapset yhteen. Pyhän Hengen hedelmä liturgiassa on yhteys Pyhään Kolminaisuuteen ja kristittyjen veljellinen yhteys keskenään, joita ei voi erottaa toisistaan.²³ 788, 1091, 775

1109. Epiklesissä rukoillaan myös sen puolesta, että läsnäolevan Kristuksen salaisuuteen yhdistyminen tuottaisi täyden vaikutuksensa. ”Herran Jeesuksen Kristuksen armon, Jumalan rakkauden ja Pyhän Hengen yhteyden” (2 Kor. 13:13) täytyy jatkuvasti pysyä meissä ja kantaa hedelmää eukaristianvieton jälkeen. Sen tähden kirkko rukoilee Isää lähettämään Pyhän Hengen, jotta hän tekisi uskovien elämän eläväksi uhrilahjaksi Jumalalle: hengellisessä muuttumisessa Kristuksen kuvan mukaiseksi, huolenpidossa kirkon ykseydestä ja osallistumisessa sen lähetystehtävään todistaen ja rakkautessa palvellen. 1368

LYHYESTI

1110. Kirkon liturgiassa siunataan ja palvotaan Isää Jumalaa kaikkien luomiseen ja pelastukseen sisältyvien siunauksien lähteenä, joilla hän on siunannut meitä Pojassaan antaakseen meille Hengen, joka tekee meidät Jumalan lapsiksi.
1111. Kristuksen toiminta liturgiassa on sakramentaalista, koska Pyhän Hengen voima tekee siinä hänen pelastussalaisuutensa läsnäolevaksi; koska Kristuksen ruumis, kirkko, on ikään kuin sakramentti (merkki ja välikappale), jossa Pyhä Henki vaikuttaa pelastuksen salaisuuden; koska pyhiinvaeltava kirkko liturgisten toimitusten kautta – ikään kuin esimakuna – jo osallistuu taivaalliseen liturgiaan.
1112. Pyhän Hengen tehtävä kirkon liturgiassa on valmistaa seurakuntaa kohtaamaan Kristus, muistuttaa Kristuksesta ja tehdä hänet havaittavaksi seurakunnan uskolle, tehdä muuttavalla voimallaan Kristuksen pelastustyö läsnäolevaksi ja toimivaksi ja saada yhteyden lahja tuottamaan hedelmää kirkossa.

²² vrt. Joh. 15:1–17; Gal. 5:22.

²³ vrt. 1 Joh. 1:3–7.

Toinen artikkeli

PÄÄSIÄISSALAISUUS KIRKON SAKRAMENTEISSA

1113. Kirkon koko liturginen elämä keskittyy eukaristiseen uhriin ja sakramentteihin.²⁴ Kirkossa on seitsemän sakramenttia: kaste, vahvistus (tai kris-mavoitelu), eukaristia, parannus, sairaiden voitelu, vihkimys ja avioliitto.²⁵ Tässä artikkelissa on kyse siitä, mikä uskonopin kannalta on seitsemälle sakramentille yhteistä. Niiden viettoon liittyvät yhtäläisyydet esitetään tämän jakson toisessa luvussa, ja se, mikä on kullekin sakramentille ominaista, seuraavassa jaksossa. 1210

I Kristuksen sakramentit

1114. ”Pitäytyen Pyhän kirjan opetukseen, apostolisiin traditioihin ja isien yksimieliseen tunnustukseen”²⁶ tunnustamme, että ”uuden liiton kaikki sakramentit ovat Herramme Jeesuksen Kristuksen asettamia”.²⁷

1115. Jeesuksen sanat ja teot hänen tuntemattomaksi jääneen elämänsä ja hänen julkisen toimintansa aikana olivat jo pelastusta tuottavia. Ne ennakoivat hänen pääsiäissalaisuutensa vaikutusvoimaa. Ne julistivat ja valmistivat sitä, minkä hän oli antava kirkolleen, kun kaikki oli täytetty. Jeesuksen elämän salaisuudet ovat perusta sille, mitä Kristus nyt jakaa kirkkonsa palveluvirassa toimivien kautta sakramenteissa, sillä ”se mikä oli silmin nähtävää Vapahtajassamme, on siirtynyt hänen salaisuuksiinsa”.²⁸ 512–560

1116. ”Voimina”, jotka lähtevät Kristuksen aina elävästä ja elämää lahjoittavasta ruumiista,²⁹ ja kirkossa vaikuttavan Pyhän Hengen tekoina sakramentit ovat ”Jumalan mestaritekoja” uudessa ja ikuisessa liitossa. 1504, 774

II Kirkon sakramentit

1117. Hengen kautta, joka johtaa kirkon ”koko totuuteen” (Joh. 16:13), kirkko on oppinut vähitellen tuntemaan tämän Kristukselta saamansa kallisarvoisen perinnön ja säätänyt tarkemmin sen ”jakamisesta”, samoin kuin se Jumalan salaisuuksien uskollisena hoitajana on määritellyt Raamatun kaanonin ja kirkon uskonopin.³⁰ Vastaavasti kirkko on vuosisatojen mittaan ym-

²⁴ vrt. Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 6.

²⁵ vrt. Lyonin II kirk.kok., *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 860; Firenzen kirk.kok., *Decretum pro Armenis*: DS 1310; Trenton kirk.kok., *Canones de sacramentis in genere*: DS 1601.

²⁶ Trenton kirk.kok., *Decretum de sacramentis*, Prooemium: DS 1600.

²⁷ Trenton kirk.kok., *Canones de sacramentis in genere*, canon 1: DS 1601.

²⁸ pyhä Leo Suuri, *Sermo* 74, 2: PL 54, 398.

²⁹ vrt. Luuk. 5:17; 6:19; 8:46.

³⁰ vrt. Matt. 13:52; 1 Kor. 4:1.

märtänyt, että sen liturgisten viettojen joukossa on seitsemän sellaista, jotka Herra on asettanut varsinaisessa mielessä sakramenteiksi. 120

1118. Sakramentit ovat ”kirkon” sakramentteja niissä kahdessa merkityksessä, että ne ovat olemassa ”kirkon kautta” ja ”kirkkoa varten”. Ne ovat olemassa ”kirkon kautta”, sillä se on Kristuksen toiminnan sakramentti, hänen joka Pyhän Hengen lähettämisen kautta toimii kirkossa. Ja ne ovat olemassa ”kirkkoa varten”, sillä ”sakramentit rakentavat kirkon”,³¹ koska ne ilmoittavat ja jakavat ihmisille ennen kaikkea eukaristiassa salaisuuden: yhteyden Jumalaan, joka on rakkaus, Yksi kolmessa persoonassa. 1396

1119. Koska kirkko muodostaa Kristuksen, Pään, kanssa ”yhden ainoan mystisen persoonan”,³² se toimii sakramenteissa ”organisesti rakentuneena” ”papillisena yhteisönä”.³³ Kasteen ja vahvistuksen kautta papillinen kansa on saanut kyvyn viettää liturgiaa; mutta eräät uskovat saavat pyhän papisvihkimyksen ja ”asetetaan Kristuksen nimissä paimentamaan kirkkoa Jumalan sanalla ja armolla”.³⁴ 792

1120. Vihkimykseen perustuva virka eli ”*palveluviran* pappuus”³⁵ palvelee sitä pappetta, joka annetaan kasteessa. Tämä virka takaa, että sakramenteissa Kristus todella toimii Pyhän Hengen kautta kirkon hyväksi. Pelastustehtävän, jonka Isä on luovuttanut ihmiseksi tulleelle Pojalleen, Poika luovuttaa edelleen apostoleille ja heidän seuraajilleen; nämä saavat Jeesuksen Hengen voidakseen toimia hänen nimessään ja persoonassaan.³⁶ Näin vihkimykseen perustuva virka muodostaa sakramentaalisen siteen, joka liittää liturgisen toiminnan siihen, mitä apostolit ovat sanoneet ja tehneet, ja heidän kauttaan siihen, mitä Kristus, sakramenttien alkuunpanija ja alkuperustus, on sanonut ja tehnyt. 1547

1121. Kolme sakramenttia, kaste, vahvistus ja vihkimys, antavat armon lisäksi sakramentaalisen *luonteen* (karakterin) tai ”sinetin”, jonka perusteella kristitty on osallinen Kristuksen pappudesta ja on kirkon jäsen säätynsä ja toimiansa mukaisesti. Tämä Kristuksen ja kirkon kaltaiseksi tuleminen, jonka Henki saa aikaan, on pois pyyhkimätön;³⁷ se pysyy jatkuvasti kristityssä positiivisena valmiutena vastaanottaa armoa, lupauksena ja takeena Jumalan suojeluksesta ja kutsumuksena palvoa Jumalaa ja palvella kirkkoa. Näitä sakramentteja ei näin ollen voida koskaan toistaa. 1272, 1304, 1582

³¹ pyhä Augustinus, *De civitate Dei*, 22, 17: PL 41, 779: vrt. pyhä Tuomas Akvinolainen, *Summa theologiae* III, 64, 2 ad 3.

³² Pius XII, ensyklika *Mystici corporis*, 226.

³³ Vatikaanin II kirkkokok., kirkkokonstituutio *Lumen gentium*, 11.

³⁴ sama, 11.

³⁵ sama, 10.

³⁶ vrt. Joh. 20:21–23; Luuk. 24:47; Matt. 28:18–20.

³⁷ Trenton kirkkokok., *Canones de sacramentis in genere*, canon 9: DS 1609.

III Uskon sakramentit

1122. Kristus lähetti apostolinsa saarnaamaan ”kaikille kansoille hänen nimessään parannusta ja syntien anteeksiantamista” (Luuk. 24:47). ”Tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni kastamalla heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen” (Matt. 28:19). Tehtävä kastaa – siis sakramentaalinen lähetystehtävä – sisältyy tehtävään evankelioida, koska sakramenttiin valmistetaan *Jumalan sanalla* ja sillä uskolla, joka myöntyy tähän sanaan. 849, 1236

”Jumalan kansa kootaan yhteen ensi sijassa elävän Jumalan sanalla ... Jumalan sanan julistaminen on välttämätöntä sakramenttien hoitamiselle, koska kyseessä ovat uskon sakramentit ja koska usko tarvitsee sanaa syntyäkseen ja saadakseen ravintoa.”³⁸

1123. ”Sakramenttien tarkoituksena on ihmisten pyhittyminen, Kristuksen ruumiin rakentaminen ja lisäksi Jumalan palvominen. Mutta koska sakramentit ovat merkkejä, ne palvelevat myös opetusta. Ne eivät vain edellytä uskoa, vaan sekä sanoin että konkreettisesti ne myös ravitsevat, vahvistavat ja ilmaisevat sitä, ja siksi niitä nimitetään *uskon* sakramenteiksi.”³⁹ 1154

1124. Kirkon usko edeltää yksityisen uskoa, ja häntä kehoitetaan liittymään siihen. Kun kirkko viettää sakramentteja, se tunnustaa apostoleilta saamaansa uskoa. Tätä tarkoittaa vanha sanonta: ”*Lex orandi, lex credendi*” (tai lause, joka on peräisin Prosperus Akvitanialaiselta 400-luvulta: ”*Legem credendi lex statuat supplicandi*”).⁴⁰ Eli rukouksen laki on uskon laki, ja kirkko uskoo niin kuin se rukoilee. Liturgia on yksi pyhän ja elävän tradition peruselementtejä.⁴¹ 166, 1327, 78

1125. Siksi ei kukaan palveluvirassa toimiva eikä mikään yhteisö voi mielivaltaisesti muuttaa tai manipuloida yhtäkään sakramentaalista riittä. Ei edes kirkon korkein auktoriteetti voi muuttaa liturgiaa mielivaltaisesti, vaan ainoastaan uskon kuuliaisuudessa ja liturgian salaisuutta kunnioittaen. 1205

1126. Koska sakramentit ilmaisevat ja edistävät uskon yhteyttä kirkossa, ”rukouksen laki” on eräs olennainen kriteeri dialogissa, joka pyrkii palauttamaan kristittyjen ykseyden.⁴² 815

³⁸ Vatikaanin II kirkkokokous, dekreetti pappeudesta, *Presbyterorum ordinis*, 4.

³⁹ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 59.

⁴⁰ *Indiculus*, c. 8: DS 246. PL 51, 209.

⁴¹ Vatikaanin II kirkkokokous, konstituutio ilmoituksesta, *Dei Verbum*, 8.

⁴² Vatikaanin II kirkkokokous, ekumeniadekreetti *Unitatis redintegratio*, 2; 15.

IV Pelastuksen sakramentit

1127. Uskoen ja arvokkaasti vietetyt sakramentit antavat armon, jota ne kuvaavat.⁴³ Ne ovat *vaikuttavia*, koska Kristus itse toimii niissä: hän itse kasvaa, hän itse toimii sakramenteissaan välittääkseen armon, jota kukin sakramentti kuvaa. Isä kuulee aina Poikansa kirkon rukouksen, kun se ilmaisee jokaisen sakramentin epikleesissä uskonsa Pyhän Hengen voimaan. Niin kuin tuli muuttaa tuleksi kaiken, mitä se koskettaa, niin Pyhä Henkikin muuttaa Jumalan elämäksi sen, mikä annetaan hänen valtaansa. 1084, 1105, 696

1128. Tätä tarkoittaa kirkon lausuma,⁴⁴ että sakramentit vaikuttavat *ex opere operato* (sananomukaisesti: ”suoritetun toimituksen perusteella”), eli ne vaikuttavat Kristuksen kerta kaikkiaan täytetyn pelastustyön perusteella. Siitä seuraa, että ”sakramentti ei toteudu sen ihmisen vanhurskauden kautta, joka sakramentin jakaa tai ottaa vastaan, vaan Jumalan voimasta”.⁴⁵ Aina kun sakramenttia vietetään kirkon aikomuksen (intention) mukaisesti, siinä ja sen kautta vaikuttaa Kristuksen ja hänen Hengensä voima jakajan henkilökohtaisesta pyhydestä riippumatta. Sen sijaan sakramenttien hedelmät riippuvat myös vastaanottajan sisäisestä asennoitumisesta. 1584

1129. Kirkko sanoo, että uuden liiton sakramentit ovat uskoville *pelastukseen välttämättömät*.⁴⁶ ”Sakramentaalinen armo” on kullekin sakramentille ominainen Kristuksen jakama Pyhän Hengen armo. Henki parantaa ja muuttaa kaikki, jotka ottavat hänet vastaan, muovaamalla heidät Jumalan Pojan kaltaisiksi. Sakramentaalisen elämän hedelmä on se, että lapseksiottamisen Henki tekee uskovat osallisiksi jumalallisesta luonnosta⁴⁷ yhdistämällä heidän elämänsä Jumalan ainoaan Poikaan, Vapahtajaan. 1257, 2003, 460

V Iankaikkisen elämän sakramentit

1130. Kirkko viettää Herransa salaisuutta ”siihen asti kun hän tulee” (1 Kor. 11:26) ja ”Jumala on kaikkea kaikissa” (1 Kor. 15:28). Apostolien ajasta lähtien Hengen huokaus kirkossa: ”*Marana tha!*” (Herra, tule!) (1 Kor. 16:22) suuntaa liturgiaa sen päämäärää kohti. Liturgia osallistuu Jeesuksen haluamiseen: ”Hartaasti olen halunnut syödä tämän pääsiäisaterian teidän kansanne, ennen kuin se saa täyttymyksensä Jumalan valtakunnassa” (Luuk. 22:15–16). Kristuksen sakramenteissa kirkko saa jo nyt ennakkoa perinnöstään. Se on jo osallinen ikuisesta elämästä, samalla kun se vielä ”odottaa autuaan toivomme toteutumista, suuren Jumalan ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen kirkkauden ilmestymistä” (Tit. 2:13). ”Henki ja morsian sanovat: ’Tule!’ ... Tule, Herra Jeesus!” (vrt. Ilm. 22:17,20). 2817, 950

⁴³ vrt. Trenton kirk.kok., *Canones de sacramentis in genere*, canon 5; 6 :DS 1605 ja 1606.

⁴⁴ vrt. Trenton kirk.kok., *Canones de sacramentis in genere*, canon 8: DS 1608.

⁴⁵ pyhä Tuomas Akvinolainen, *Summa theologiae*, III, 68, 8.

⁴⁶ vrt. Trenton kirk.kok., *Canones de sacramentis in genere*, canon 8: DS 1604.

⁴⁷ vrt. 2 Piet. 1:4.

Pyhä Tuomas Akvinolainen tekee sakramentaalisen merkin eri ulottuvuuksista seuraavan yhteenvedon: ”Sakramentti on ensinnäkin merkki, joka palauttaa mieliin sen, mikä on tapahtunut eli Kristuksen kärsimisen. Toiseksi se tuo esiin sen, mitä Kristuksen kärsiminen aiheuttaa meissä eli armon. Kolmanneksi se on ennakoiva, eli se julistaa etukäteen tulevaa kirkkautta”.⁴⁸

LYHYESTI

1131. Sakramentit ovat Kristuksen asettamia ja kirkolle uskomia vaikuttavia armon merkkejä, joilla meille jaetaan jumalallinen elämä. Silmin nähtävät riitit, joilla sakramenteja vietetään, kuvaavat ja vaikuttavat ne armot, jotka ovat kullekin sakramentille ominaiset. Ne kantavat hedelmää uskovissa, jotka ottavat ne vastaan siihen vaadittavalla sisäisellä asennoitumisella.
1132. Kirkko viettää sakramenteja papillisena yhteisönä, joka saa rakenteensa kahdenlaisen pappeuden kautta: kasteessa saadun pappeuden ja vihkimyksen pappeuden kautta.
1133. Pyhä Henki valmistaa uskovat sakramenteille toisaalta Jumalan sanan kautta ja toisaalta uskon kautta, joka vastaanottaa Sanan hyvin valmistautuneeseen sydämeen. Näin sakramentit vahvistavat uskoa ja ilmaisevat sen.
1134. Sakramentaalinen elämä kantaa hedelmää sekä yksityiselle uskovalle että kirkon hyväksi. Tämä hedelmä merkitsee jokaiselle uskovalle sitä, että hän elää Jeesuksessa Kristuksessa Jumalalle, kirkolle puolestaan sitä, että se kasvaa rakkaudessa ja todistajan tehtävässään.

⁴⁸ pyhä Tuomas Akvinolainen, *Summa theologiae*, III, 60, 3.

TOINEN LUKU

PÄÄSIÄISSALAISUUDEN SAKRAMENTAALINEN VIETTO

1135. Liturgiaa koskeva katekeesi edellyttää, että koko sakramentaalisen pelastussuunnitelman perusrakenne on ymmärretty (*ensimmäinen luku*). Sen valossa tulee näkyviin tämän *viettämis*en uutuus. Sen tähden tässä luvussa on kyse kirkon sakramenttien viettämisestä. Luvussa selvitetään, mikä erilaisissa liturgisissa traditioissa on seitsemän sakramentin viettämiselle yhteistä. Kullekin sakramentille ominaiset piirteet selvitetään myöhemmin. Tämä sakramenttien viettämistä koskeva peruskatekeesi vastaa uskovien sitä koskeviin ensimmäisiin kysymyksiin:

- Kuka liturgiaa viettää?
- Kuinka liturgiaa vietetään?
- Milloin liturgiaa vietetään?
- Missä liturgiaa vietetään?

Ensimmäinen artikkeli

KIRKON LITURGIAN VIETTÄMINEN

I Kuka liturgiaa viettää?

1136. Liturgia on ”*koko Kristuksen*” (Christus totus) ”teko”. Ne, jotka jo nyt viettävät sitä merkkien maailman tuolla puolen, viettävät jo taivaallista liturgiaa, joka on kokonaan yhteyttä ja juhlaa. 795, 1090

TAIVAALLISEN LITURGIAN VIETTÄJÄT 2642

1137. Kirkon liturgiassa luettava Johanneksen Ilmestyskirja ilmoittaa meille näyn: ”Taivaassa oli valtaistuini ja sillä valtaistuimella¹ istui Joku”: ”Herra Jumala” (vrt. Jes. 6:1).² Sen jälkeen Johannes näkee seisomassa Karitsan, joka on ”teurastettu” (Ilm. 5:6):³ ristiinnaulitun ja ylös nousseen Kristuksen,

¹ vrt. Ilm. 4:2.

² vrt. Hes. 1:26–28.

³ vrt. Joh. 1:29.

oikean pyhäkön ainoan ylipapin,⁴ ”hänet joka on sekä uhraaja että uhrattu, sekä vastaanottaja että muille jaettava”⁵. Lopuksi Johannes näkee ”elämän veden virran, joka kumpuaa Jumalan ja Karitsan valtaistuimesta” (Ilm. 22:1) – eräs kauneimpia vertauskuvia Pyhästä Hengestä.⁶ 662

1138. Jumalan ylistämisen palvelukseen ja hänen suunnitelmansa lopulliseen täyttämiseen osallistuvat kaikki Kristuksen, Pään, yhteyteen kootut: taivaalliset vallat,⁷ koko luomakunta (Ilmestyskirjassa neljän olennon kuvaamana), vanhan ja uuden liiton palvelijat (kaksikymmentäneljä vanhinta), uusi Jumalan kansa (n. 144 000),⁸ varsinkin Jumalan sanan tähden surmatut marttyyrit (Ilm 6:9) ja pyhä Jumalanäiti (”nainen”,⁹ Karitsan vaimo),¹⁰ ja vielä ”suuri kansanjoukko, niin suuri, ettei kukaan kyennyt sitä laskemaan, kaikista maista, kansoista, heimoista ja kielistä” (Ilm. 7:9). 335, 1370

1139. Henki ja kirkko tekevät meidät osallisiksi tästä iankaikkisuudessa vietettävästä liturgiasta, aina kun vietämme pelastuksen salaisuutta sakramenteissa.

SAKRAMENTTIEN LITURGIAN VIETTÄJÄT

1140. Liturgiaa viettää koko yhteisö, Kristuksen ruumis päähänsä liittyneenä. ”Liturgiset toimitukset eivät ole luonteeltaan yksityisiä, vaan niitä viettää kirkko, joka on ykseyden sakramentti, eli pyhä kansa piispojen alaisuudessa yhteen koottuna ja järjestettynä. Siksi ne kuuluvat kirkon koko ruumiille, ilmaisevat sitä ja vaikuttavat siihen; ne koskettavat kirkon kaikkia jäseniä, kuitenkin eri tavoin, riippuen heidän vihkimyksensä asteesta, heidän tehtävistään ja heidän osallistumisensa muodoista”.¹¹ Siitä syystä ”niin usein kuin eri riitteihin, niiden kunkin luonteen mukaan, kuuluu yhteinen vietto, jossa uskovat ovat aktiivisina läsnä, tähdennettäköön, mikäli mahdollista, tällaisen toimittamisen ensisijaisuutta yksilölliseen ja tavallaan yksityiseen toimittamiseen verrattuna”.¹² 752, 1348, 1372

1141. Liturgiaa viettävä yhteisö koostuu kastetuista, jotka ”uudestisyntymisen ja Pyhän Hengen voitelun kautta on pyhitetty hengelliseksi rakennukseksi ja pyhäksi papistoksi, jotta he kristittyjen kaikkien hyvien tekojen kautta uhraisivat hengellisiä uhreja”.¹³ Tämä ”yleinen pappeus” on Kristuk-

⁴ vrt. esim. Hepr. 4:14–15; 10:19–21.

⁵ pyhän Johannes Khrysostomoksen liturgian anafora: Bysanttilainen liturgia.

⁶ vrt. Joh. 4:10–14; Ilm. 21:6.

⁷ vrt. Ilm. 4–5; Jes. 6:2–3.

⁸ vrt. Ilm. 7:1–8; 14:1.

⁹ vrt. Ilm. 12.

¹⁰ vrt. Ilm. 21:9.

¹¹ Vatikaanin II kirkkokok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 26.

¹² sama, 27.

¹³ Vatikaanin II kirkkokok., kirkkokonstituutio *Lumen gentium*, 10.

sen, ainoan papin, pappeutta, johon kaikki hänen jäsenensä osallistuvat.¹⁴
1120

”Äitimme, kirkko, toivoo hartaasti, että kaikki uskovat johdettaisiin täyteen, tietoiseen ja aktiiviseen liturgian viettoon osallistumiseen. Sitä vaati jo itse liturgian luonne, ja siihen on kristitty kansa ’valittuna sukuna, kuninkaallisena papistona, pyhänä heimona, omaisuuskansana’ (1 Piet. 2:9)¹⁵ kasteen perusteella oikeutettu ja velvoitettu.”¹⁶ 1268

1142. Mutta ”kaikilla jäsenillä ei ole samaa tehtävää” (Room. 12:4). Jumala on kutsunut kirkossa ja kirkon kautta eräät jäsenet palvelemaan yhteisöä erityisellä tavalla. Nämä palvelijat valitaan erikseen ja pyhitetään vihkimyksen sakramentissa, jonka kautta Pyhä Henki tekee heidät kykeneviksi toimimaan Kristuksen, Pään, persoonassa kirkon kaikkien jäsenten hyväksi.¹⁷ Vihitty viranhaltija on ikään kuin Kristuksen, Papin, ”ikoni”. Koska juuri eukaristiassa kirkon sakramentti näkyy selvimmin, vastaavasti eukaristian johtaminen tuo näkyvimmillä tavalla esiin piispan viran, ja yhteydessä häneen, pappien ja diakonien viran. 1549, 1561

1143. Uskovien yleiseen pappeuteen sisältyviä tehtäviä varten on vielä olemassa muitakin *palvelutehtäviä*, joita ei pyhitetä vihkimyksen sakramentilla ja joiden sisällön piispat määrittävät liturgisten traditioiden ja pastoraalisten tarpeiden mukaisesti. ”Myös messupalvelijat, lukijat, kommentaattorit ja kuoron kuuluvat toimittavat todellista liturgista palvelutehtävää.”¹⁸ 903, 1672

1144. Näin siis sakramentin vietossa koko läsnäoleva yhteisö toimii ”liturgiina”, jokainen tehtävänsä mukaan mutta ”yhdessä Hengessä”, joka toimii kaikissa. ”Liturgian viettämisessä jokaisella on oma tehtävänsä, kuuluipa hän papistoon tai olipa hän maallikko, ja hänen on toimitettava se *kokonaan* ja *yksinomaan* niin kuin asian luonne ja liturgiset säännöt määräävät.”¹⁹

II Kuinka liturgiaa vietetään?

MERKIT JA SYMBOLIT 1333–1340

1145. Sakramenttien liturgia on kuin kangas, joka on kudottu merkeistä ja symboleista. Jumalan pelastavan kasvatussuunnitelman mukaisesti niiden merkitys nousee sekä luomistyöstä että inhimillisestä kulttuurista, saa tarkemman sisällön Vanhan testamentin tapahtumista ja paljastuu täydellisesti Kristuksen persoonassa ja työssä. 53

¹⁴ sama, 10; 34; dekreetti pappeudesta, *Presbyterorum ordinis*, 2.

¹⁵ vrt. 1 Piet. 2:4–5.

¹⁶ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 14.

¹⁷ vrt. Vatikaanin II kirkkokokous, dekreetti pappeudesta, *Presbyterorum ordinis*, 2; 15.

¹⁸ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 29.

¹⁹ sama, 28.

1146. *Merkkejä ihmisten kokemusmaailmasta.* Merkeillä ja vertauskuvilla on ihmisen elämässä tärkeä asema. Koska ihminen on yhtäaikaan ruumiillinen ja henkinen olento, hän ilmaisee ja tavoittaa henkiset todellisuudet aineellisten merkkien ja symbolien kautta. Yhteiskunnallisena olentona ihminen tarvitsee merkkejä ja vertauskuvia kommunikoidakseen puheellaan, eleillään ja teoillaan toisten ihmisten kanssa. Sama pätee hänen suhteessaan Jumalaan. 362, 2702, 1879

1147. Jumala puhuu ihmiselle näkyvän luomakunnan välityksellä. Aineellinen maailmankaikkeus avautuu ihmisen ymmärrykselle, jotta hän havaitsisi siinä jälkiä Luojastaan.²⁰ Valo ja yö, tuuli ja tuli, vesi ja maa, puut ja hedelmät puhuvat Jumalasta ja tarjoavat vertauskuvia sekä hänen suuruudestaan että läheisyydestään. 299

1148. Jumalan luomina nämä aistein havaittavat todellisuudet voivat ilmaista sekä sitä toimintaa, jolla Jumala pyhittää ihmiset, että sitä toimintaa, jolla ihmiset palvovat Jumalaa. Tämä pätee myös merkkeihin ja symboleihin ihmisten keskinäisessä elämässä: peseminen ja voitelu, leivän murtaminen ja juominen samasta maljasta voivat ilmaista Jumalan pyhittävää läsnäoloa ja ihmisten kiitollisuutta Luojaansa kohtaan.

1149. Ihmiskunnan suuret uskonnot todistavat, usein vaikuttavasti, tästä uskonnollisten riittien kosmisesta ja symbolisesta sisällöstä. Kirkon liturgia tarvitsee, sisällyttää itseensä ja pyhittää luomakunnan ja inhimillisen kulttuurin aineksia, arvostaessaan niitä merkkinä armosta, Jeesuksessa Kristuksessa tapahtuneesta uudesta luomisesta. 843

1150. *Liiton merkkejä.* Valittu kansa saa Jumalalta erityisiä merkkejä ja vertauskuvia, jotka antavat leimansa sen liturgiselle elämälle. Ne eivät ole enää pelkkiä juhlallisia kuvauksia kosmoksen kiertokulusta eivätkä pelkkiä yhteiskunnallisia eleitä, vaan merkkejä liitosta ja symboleja Jumalan suurista teoista, joita hän tekee kansansa hyväksi. Näihin vanhan liiton liturgisiin merkkeihin kuuluu ympärileikkaus, kuninkaiden ja pappien voitelu ja vihkiminen, kätten päällepaneminen, uhrin ja ennen kaikkea pääsiäinen. Kirkko näkee näissä merkeissä ennakointia uuden liiton sakramenteista. 1334

1151. *Kristuksen käyttämiä merkkejä.* Herra Jeesus käyttää saarnatessaan usein luomakunnan piiristä ottamia merkkejä havainnollistaakseen Jumalan valtakunnan salaisuuksia.²¹ Hän tekee sairaita terveiksi ja korostaa saarnaansa näkyvillä merkeillä tai symbolisilla eleillä.²² Hän antaa uuden merkityksen vanhan liiton tapahtumille ja merkeille, ennen kaikkea Egyptistä läh-

²⁰ vrt. Viis. 13:1; Room. 1:19–20; Apt. 14:17

²¹ vrt. Luuk. 8:10.

²² vrt. Joh. 9:6; Mark. 7:33–35; 8: 22–25.

dölle ja pääsiäiselle,²³ sillä hän itse on kaikkien näiden vertauskuvien merkitys. 1335

1152. *Sakramentaalisia merkkejä.* Helluntaista lähtien Pyhä Henki tekee pyhittävää työtä kirkkonsa sakramentaalisten merkkien välityksellä. Kirkon sakramentit eivät poista käytöstä vaan puhdistavat ja sulattavat itseensä kosmoksen ja yhteiskunnallisen elämän merkkien koko rikkauden. Lisäksi niissä täyttyy se, mihin vanha liitto alkukuvillaan ja hahmoillaan etukäteen viittasi. Ne kuvaavat ja toteuttavat Kristuksen aikaansaaman pelastuksen, viittaavat eteenpäin taivaan kirkkauteen ja tietyllä tavalla jo ennakoivat sitä.

SANAT JA TEOT

1153. Sakramenttia viettäessään Jumalan lapset kohtaavat Isänsä Kristuksessa ja Pyhässä Hengessä. Tämä kohtaaminen ilmenee vuoropuheluna sanojen ja tekojen kautta. Tosin symboliset toiminnot ovat jo sinänsä eräänlaista kieltä, mutta Jumalan sanan ja sille annetun uskon vastauksen tulee saattaa ja elävöittää näitä toimintoja, jotta Jumalan valtakunnan siemen tuotaisi satonsa hyvässä maassa. Liturgiset toiminnot merkitsevät sitä, minkä Jumalan sana ilmaisee: Jumalan vapaata aloitetta ja hänen kansansa uskon vastausta. 53

1154. *Sanan jumalanpalvelus* muodostaa olennaisen osan sakramenttien viettoa. Kristittyjen uskon ravitsemiseksi on Jumalan sanaa havainnollistaville merkeille annettava erityinen arvo: Sanan kirjalle (lukukappaleiden kirjalle tai evankeliumikirjalle), sen kunnioittamiselle (kulkue, suitsutus, kynttilät), paikalle, josta sitä julistetaan (ambo), sen kuuluvalla ja ymmärrettävällä lukemisella, papin tai diakonin homilialle, joka jatkaa Jumalan sanan julistusta, sekä kansan vastauksille (akklamaatiot, mietiskelypsalmit, litaniat, uskontunnustus). 1100, 103

1155. Merkkeinä ja opetuksena liturginen sana ja liturginen toiminta kuuluvat erottamattomasti yhteen. Erottamattomia ne ovat myös siksi, että ne toteuttavat sen, mitä ne merkitsevät. Herättäessään uskon Pyhä Henki ei ainoastaan anna Jumalan sanan oikeaa ymmärtämistä, vaan sakramenttien kautta Henki myös toteuttaa sanan ilmoittamat Jumalan suuret teot. Pyhä Henki tekee läsnäolevaksi ja jakaa uskoille pelastustyön, jonka Isä on toteuttanut rakkaan Poikansa kautta. 1127

²³ vrt. Luuk. 9:31; 22:7–20.

LAULU JA MUSIIKKI

1156. ”Koko kirkon musiikkiperinne on luonut mittaamattoman kallisarvoisen aarteen, joka vieläpä ylittää muut taidemuodot. Tämä johtuu ennen muuta siitä, että sanoihin kiinteästi sidottu kirkkolaulu on juhlallisen liturgian välttämättömän tai olennainen osa”.²⁴ Hengen innoittamien psalmien runoilminen ja niiden laulaminen, usein instrumenttien säestyksellä, liittyivät läheisesti jo vanhan liiton liturgioiden viettoihin. Kirkko jatkaa ja kehittää tätä perinnettä: ”Laulakaa yhdessä psalmeja, ylistysvirsiä ja hengellisiä lauluja, ylistäkää ja laulakaa täydestä sydäimestä Herralle” (Ef. 5:19).²⁵ ”Joka laulaa, rukoilee kaksin verroin.”²⁶

1157. Laulu ja musiikki toteuttavat tehtävänsä merkkeinä sitä merkitsevämmin, ”mitä kiinteämpi on niiden yhteys liturgiseen toimintaan”.²⁷ Tällöin huomio on kiinnitettävä kolmeen seikkaan: rukouksen ilmaisuvoimaiseen kauneuteen, seurakunnan yksimieliseen osallistumiseen säädetyissä kohdissa ja vieton juhlalliseen luonteeseen. Silloin laulu ja musiikki palvelevat liturgisten sanojen ja tekojen tarkoitusta: Jumalan kunniaa ja uskovien pyhitystä.²⁸ 2502

”Kuinka itkinkään kuullessani hymnejäsi ja laulujasi, ihanat soinnut liikuttivat minua voimakkaasti kirkossasi! Nuo soinnut tunkeutuivat korvaani ja saivat totuuden pisaroimaan sydämeeni; hurskaat tunteet kuohuivat, kyyneleeni vuotivat, ja minun oli siinä hyvä olla.”²⁹

1158. Merkkien (laulun, musiikin, sanojen ja tekojen) harmoninen yhteisvaikutus on sitä ilmeikkäämpää ja hedelmällisempää, mitä paremmin se ilmaisee itseään liturgiaa viettävän Jumalan kansan *kulttuurin rikkauksien* avulla.³⁰ ”Kansan uskonnollista laulua edistettäköön viisaasti, jotta pyhissä hartaudenharjoituksissa ja itse liturgian vietossa”, kirkon sääntöjen mukaisesti, kaikuksi uskovien laulu”.³¹ Kuitenkin ”kirkkolaulujen sanojen on oltava katolisen opin mukaisia, ja ne ammennettakoon mieluummin pyhästä Raamatusta ja liturgian lähteistä”.³² 1201, 1674

PYHÄT KUVAT 476–477, 2129–2132

1159. Pyhä kuva, liturginen ikoni, kuvaa ensi sijassa *Kristusta*. Se ei voi esittää näkymätöntä, käsittämätöntä Jumalaa. Jumalan Pojan inkarnaatio on aloittanut kuvien uuden aikakauden:

²⁴ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 112.

²⁵ vrt. Kol. 3:16–17.

²⁶ vrt. pyhä Augustinus, *Enarratio in Psalmum* 72,1: PL 36, 914.

²⁷ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 112.

²⁸ vrt. sama, 112.

²⁹ pyhä Augustinus, *Tunnustuksia*, 9, 6, 14: PL 32, 769–770.

³⁰ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 119.

³¹ sama, 118.

³² sama, 121.

”Ruumiitonta ja hahmotonta Jumalaa ei voitu aikaisemmin mitenkään esittää kuvan avulla. Mutta nyt kun hän on tullut nähtäväksi lihassa ja elänyt ihmisten keskellä, voin tehdä kuvan siitä, mitä olen nähnyt Jumalasta ... Me katselemme peittämättömin kasvoin Herran kirkkautta.”³³

1160. Kristillinen ikonografia välittää kuvan avulla saman evankeliumin sanoman kuin Raamattu sanoillaan. Kuva ja sana valaisevat toisiaan:

”Lyhyesti sanoen, me pidämme muuttumattomina tallella kaikki kirkon traditiot, onpa ne uskottu meille kirjallisesti tai muulla tavoin. Eräs niistä on kuvien avulla esittäminen, sillä se on sopusoinnussa evankeliumin julistuksen kanssa. Se myös hyödyllisellä tavalla vahvistaa uskoa siihen, että Jumalan Sana tuli ihmiseksi todellisesti eikä näennäisesti. Sillä kun kaksi traditiota valaisee toisiaan, sama pätee selvästikin myös niiden sisältöihin.”³⁴

1161. Koska kaikilla liturgian viettämiseen sisältyvillä merkeillä on suhde Kristukseen, tämä koskee myös pyhän Jumalanäidin ja pyhien kuvia. Ne kaikki ovat merkkejä Kristuksesta, joka on kirkastettu pyhissä. Heissä tulee näkyviin ”todistajien pilvi” (Hepr. 12:1), todistajien, jotka jatkuvasti osallistuvat maailman pelastukseen ja joihin me liitymme ennen kaikkea sakramenttien vietossa. Heidän kuvissaan näkyy ”Jumalan kuvaksi” luotu ihminen vihdoinkin ”hänen kaltaiseksi” kirkastettuna.³⁵ Näemme näissä kuvissa myös enkelit, jotka on myös yhdistetty Kristuksen, Pään, alaisuuteen.

”Me seuraamme ... Jumalan inspiroimaa pyhien isien opetusta ja katolisen kirkon traditiota (sillä tiedämme, että se on peräisin Pyhästä Hengestä, joka asuu kirkossa) ja määrittelemme täydellä varmuudella ja täsmällisesti, että kallisarvoisen ja elämää antavan Ristin lisäksi pyhiä ja kunnianarvoisia kuvia – olkoot ne väreillä, kivestä tai muusta sopivasta materiaalista valmistettuja – tulee panna esiin pyhiin kirkkoihin, ja myös liturgisiin esineisiin ja vaatteisiin, seinille ja tauluille, taloihin ja teiden varsille, olivatpa kyseessä Herramme, Jumalamme ja Pelastajamme, Jeesuksen Kristuksen tai alati puhtaan Valtiattaremme, Jumalanäidin tai pyhien enkelien tai kaikkien pyhien ja hurskaiden ihmisten kuvat.”³⁶

1162. ”Kuvien kauneus ja värit innoittavat rukoustani. Ne ovat juhlaa silmilleni, niin kuin maiseman näkeminen innoittaa sydämeni ylistämään Jumalaa”.³⁷ Pyhien kuvien katseleminen yhdistyneenä Jumalan sanan mietiskelyyn ja liturgian hymnien laulamiseen liittyy liturgian vieton merkkien harmoniaan, niin että vietetty salaisuus painuu sydämen muistiin ja ilmenee sitten uskovien uudessa elämässä. 2502

³³ pyhä Johannes Damaskolainen, *De sacris imaginibus oratio*, 1, 16: PL 94, 1245.

³⁴ Nikaian II kirkolliskokous (v. 787), *Terminus*: COD, 135.

³⁵ vrt. Room. 8:29; 1 Joh. 3:2.

³⁶ Nikaian II kirk.kok., *Definitio de sacris imaginibus*: DS 600.

³⁷ pyhä Johannes Damaskolainen, *De sacris imaginibus oratio*, 1, 47: PG 94, 1268.

III Milloin liturgiaa vietetään?

LITURGINEN AIKA

1163. ”Äitimme, pyhä kirkko, näkee oikeaksi kunnioittaa jumalallisen Yl-känsä pelastustyötä viettämällä sitä liturgisesti määrättyinä päivinä vuoden kuluessa. Joka viikko se Herran päiväksi nimittämänään päivänä muistelee Herran ylösnousemusta, jota se myös viettää kerran vuodessa suurimpana juhlanan, pääsiäisenä, samalla muistellen hänen autuaallista kärsimystään. Koko Kristuksen salaisuuden se levittää vuoden kuluessa nähtäväksi ... Näin muistellen lunastuksen salaisuuksia kirkko avaa uskoville Herransa voiman ja ansioiden aarteet niin, että ne tulevat läsnäoleviksi kaikkina aikoina ja uskovat pääsevät kosketuksiin niiden kanssa ja täyttyvät pelastuksen armolla.”³⁸ 512

1164. Jumalan kansa on Mooseksen lain ajasta lähtien tuntenut tiettyjä juhlia – alkaen pääsiäisestä -, joissa se on viettänyt pelastavan Jumalan ihmeellisten tekojen muistoa, kiittänyt häntä näistä teoista ja säilyttänyt niiden muiston ja opettanut uusia sukupolvia ojentamaan elämänsä niiden mukaan. Kirkon aikana, Kristuksen jo kertakaikkiaan täytetyn pääsiäisen ja sen Jumalan valtakunnassa tapahtuvan lopullisen täyttymisen välisenä aikana, tiettyinä päivinä vietetty liturgia on kokonaan Kristuksen salaisuuden uutuuden leimaama.

1165. Kirkon viettäessä Kristuksen salaisuutta sen rukouksessa kuuluu yhä uudestaan: *tänä päivänä!* kuin kaikuna Herran kirkolle opettamasta rukouksesta³⁹ ja Pyhän Hengen kehotuksesta.⁴⁰ Tämä elävän Jumalan ”tänä päivänä”, johon ihminen on kutsuttu astumaan, on Jeesuksen pääsiäisen ”hetki”, joka läpäisee ja kantaa koko historian. 2659, 2836, 1085

”Elämä on levittäytynyt jokaisen olennon ylle, ja suuri valo täyttää ne kaikki. Aamunkoittojen aamunkoitto tunkeutuu maailmankaikkeuteen, ja hän, joka oli olemassa ennen ’kointähteä’ ja kaikkia tähtiä, kuolemattomana ja äärettömänä, suuri Kristus, säteilee jokaisen olennon ylle aurinkoa kirikkaampana. Niinpä meille, jotka uskomme häneen, koittaa pitkä, ikuinen, valoisa päivä, joka ei milloinkaan päätty: mystinen pääsiäinen.”⁴¹

HERRAN PÄIVÄ 2174–2188

1166. ”Seuraten apostolista traditiota, jonka lähtökohtana on itse Kristuksen ylösnousemuksen päivä, kirkko viettää pääsiäisen salaisuutta viikon kahdeksantena päivänä (sunnuntaina), jota oikeutetusti kutsutaan Herran päi-

³⁸ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 102.

³⁹ vrt. Matt. 6:11.

⁴⁰ vrt. Hepr. 3:7–4:11; Ps. 95:7.

⁴¹ Pseudo-Hippolytus Romanus, *In sanctum Pascha*, 1, 1–2: PG 59, 755.

väksi”.⁴² Herran ylösnousemuksen päivä on yhtaikaa ”viikon ensimmäinen päivä”, ensimmäisen luomispäivän muisto, ja ”kahdeksas päivä”, jona Kristus suuren ”sapatinleponsa” jälkeen suo sen päivän koittaa, ”jonka Herra on tehnyt”, ”illattoman päivän”.⁴³ Sen keskus on ”Herran ateria”, sillä siinä koko uskovien yhteisö kohtaa ylösnouseen Herran, joka kutsuu heitä juhla-aterialleen.⁴⁴ 1343

”Herran päivä, ylösnousemuksen päivä, kristittyjen päivä on meidän päivämme. Sitä kutsutaan Herran päiväksi, sillä sinä päivänä Herra nousi voittajana Isän luokse. Kun pakanat kutsuvat sitä auringon päiväksi, teemme mekin mielellämme samoin, sillä tänään maailmalle on koittanut valo, tänään on alkanut paistaa vanhurskauden aurinko, jonka säteet tuovat pelastuksen.”⁴⁵

1167. Sunnuntai on nimenomaan se päivä, jona uskovat kokoontuvat viettämään liturgiaa, ”kuulemaan Jumalan sanaa ja osallistumaan eukaristiaan, muistaen Herran Jeesuksen kärsimistä, ylösnousemusta ja kirkkautta, ja kiittämään Jumalaa, joka heidät suuressa laupeudessaan ”on synnyttänyt uuteen elämään ja antanut heille elävän toivon herättämällä Jeesuksen Kristuksen kuolleista”.⁴⁶

”Mietiskellessämme, oi Kristus, ihmeitä, jotka ovat tapahtuneet tänä pyhän ylösnousemisesi sunnuntaina, sanomme: Siunattu on sunnuntai, sillä silloin alkoi luominen ... maailman pelastus ... ihmiskunnan uudistuminen ... Sinä päivänä taivas ja maa riemuitsivat, ja valo täytti koko maailmankaikkeuden. Siunattu on sunnuntai, sillä silloin avattiin paratiisin portit, jotta Adam ja kaikki tuomitut astuisivat niistä pelotta sisään.”⁴⁷

LITURGINEN VUOSI

1168. Pääsiäisen kolmen pyhän päivän säteilyn valaisemana ylösnousemuksen uusi aika täyttää kirkkaudellaan koko liturgisen vuoden. Pääsiäisjuhlaa edeltävänä ja sitä seuraavana aikana liturgia kirkastaa askel askeleelta koko vuoden kulun. Se on todellakin ”Herran armon vuosi”.⁴⁸ Jumalan pelastussuunnitelma toteutuu historian puitteissa, mutta siitä lähtien, kun tämä suunnitelma täyttyy Jeesuksen pääsiäisessä ja Pyhän Hengen vuodattamisessa, me saamme esimakua historian päättymisestä, ja Jumalan valtakunta astuu meidän aikaamme. 2698

1169. *Pääsiäinen* ei ole siis yksinkertaisesti vain yksi juhla muiden joukossa, vaan ”juhlien juhla”, ”viettojen vietto”, niin kuin eukaristia on sakramenttien sakramentti (suuri sakramentti). Pyhä Athanasius kutsuu pääsiäis-

⁴² Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 106.

⁴³ vrt. *Pääsiäismatutinan tropari*: Bysanttilainen liturgia.

⁴⁴ vrt. Joh. 21:12; Luuk. 24:30.

⁴⁵ pyhä Hieronymus, *In die Dominica Paschae homilia*: PL 30, 218–219.

⁴⁶ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 106.

⁴⁷ *Fanqith*, Antiokian syyrialaisen riituksen breviarium, Vol. 6, 193b.

⁴⁸ vrt. Luuk. 4:19

juhlaa ”suureksi sunnuntaiksi”,⁴⁹ niin kuin pyhää viikkoa kutsutaan idässä ”suureksi viikoksi”. Ylösnousemuksen salaisuus, jossa Kristus on murskannut kuoleman, läpäisee vanhan aikamme mahtavalla voimallaan, kunnes kaikki on alistettu Kristukselle. 1330, 560

1170. Nikaian kirkolliskokouksessa (vuonna 325) kaikki kirkot tekivät yhteisen päätöksen viettää kristillistä pääsiäistä sinä sunnuntaina, joka seuraa kevätpäiväntasauksen jälkeistä täysikuuta (14. nisankuuta). Koska käytössä on eri tapoja määritellä nisankuun 14. päivä, pääsiäisen päivämäärä ei lännen ja idän kirkoissa ole aina sama. Tästä syystä kirkot etsivät nykyään yhteisymmärrystä, voidakseen jälleen viettää Herran ylösnousemisen päivää samanaikaisesti.

1171. Liturginen vuosi tuo esiin yhden ainoan pääsiäissalaisuuden eri puolia. Tämä koskee varsinkin inkarnaation salaisuuden ympärille sijoittuvaa juhlien sikermää (Herran syntymän ilmoittaminen, joulukuun 25. päivä, epifania), jotka palauttavat mieliin pelastuksemme alkuvaiheet ja antavat meille osallisuuden pääsiäissalaisuuden ensi hedelmistä. 524

PYHIEN MUISTO LITURGISSESSA VUODESSA

1172. ”Viettäessään vuosittain Kristuksen salaisuuksien sikermää pyhä kirkko erityisellä rakkaudella kunnioittaa autuasta Mariaa, Jumalansynnyttäjää, joka katkeamattomien sitein on liittynyt Poikansa pelastustyöhön. Hänessä kirkko ihailee ja ylistää lunastuksen ihaninta hedelmää ja tutkistelee iloitteiden niin kuin puhtaimmassa kuvastimessa sitä, mitä se itse haluaa ja toivoo kokonaan olevansa.”⁵⁰ 971, 2030

1173. Viettäessään vuoden mittaan marttyyrien ja muiden pyhiin muistoa ”kirkko saarnaa pääsiäisen salaisuutta heissä, jotka ovat yhdessä Kristuksen kanssa kärsineet ja tulleet kirkastetuiksi. Se myös asettaa uskovien eteen heidän esimerkkinsä, joka vetää kaikkia Kristuksen kautta Isän luokse, ja heidän ansioittensa avulla se pääsee osalliseksi Jumalan hyvistä lahjoista.”⁵¹ 957

HETKIPALVELUKSEN LITURGIA

1174. Kristuksen salaisuus, hänen ihmiseksitulonsa ja pääsiäisensä, joita vietämme eukaristiassa varsinkin kokoontuessamme sunnuntaisin, läpäisee ja kirkastaa jokaisen päivän hetket hetkipalveluksen (”officium divinum”) vietolla.⁵² Hetkipalvelusta viettäessämme noudatamme apostolin kehotusta rukoilla lakkaamatta;⁵³ siksi se on ”järjestetty niin, että koko päivän ja yön

⁴⁹ pyhä Athanasius, *Epistula festivalis* 1 (v. 329), 10: PG 26, 1366.

⁵⁰ Vatikaanin II kirkkokokous, liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 103.

⁵¹ sama, 104; 108; 111.

⁵² vrt. sama, 83–101.

⁵³ vrt. 1 Tess. 5:17; Ef. 6:18

kulun pyhittää Jumalan ylistäminen”.⁵⁴ Se on ”kirjon julkista rukousta”,⁵⁵ jossa uskovat (papit, sääntökuntalaiset, maallikot) harjoittavat kastettujen kuninkaallista pappetta. Hetkipalveluksen liturgia on, kun sitä vietetään kirjon hyväksymässä muodossa, ”todella morsiamen ääni hänen puhuessaan ylkänsä kanssa, niin, se on Kristuksen yhdessä ruumiinsa kanssa Isälle osoittamaa rukousta”.⁵⁶ 2698

1175. Hetkipalvelus on tarkoitettu olemaan koko Jumalan kansan rukousta. Siinä Kristus ”jatkaa papillista työtään kirkkonsa välityksellä”.⁵⁷ Itse kukin osallistuu siihen siinä asemassa, mikä hänellä kirkossa on, ja omien elämänolojensa puitteissa: papit, jotka omistautuvat sielunhoitoon, sillä heidät on kutsuttu olemaan kestäviä rukouksessa ja sanan palveluksessa;⁵⁸ sääntökuntalaiset vihityn elämänsä karisman perusteella;⁵⁹ jokainen uskova mahdollisuksiensa mukaan: ”Sielunpaimenet huolehtikoot siitä, että tärkeimmät hetkirukoukset, varsinkin vesperit, vietettäisiin sunnuntaisin ja suurina juhlapäivinä yhteisesti kirkossa. Hetkipalveluksen lukemista suositellaan myös maallikoille joko yhdessä pappien kanssa tai kun maallikot kokoontuvat tai ovat yksin.”⁶⁰

1176. Hetkipalveluksen vietto ei vaadi ainoastaan äänen ja sydämen sopusointua, vaan myös sitä, että rukoilijat kartuttavat ”tietojaan liturgiasta ja Raamatusta, varsinkin psalmeista”.⁶¹ 2700

1177. Hetkipalveluksen hymnit ja esirukoukset (litaniat) liittävät psalmirukouksen kirjon aikakauteen. Ne tuovat esiin päivän hetken, liturgisen ajan tai vietettävän juhlan symbolista sisältöä. Jokaiseen hetkeen kuuluva Jumalan sanan lukeminen (sitä seuraavine responsoriumeineen tai tropareineen) ja joissakin hetkissä luetut kirkkoisien ja hengellisten opettajien tekstit johtavat edelleen syvemmälle kulloinkin vietettävään salaisuuteen, auttavat ymmärtämään psalmeja ja valmistavat hiljaiseen rukoukseen. Myös hengellisellä raamatunlukemisella (*lectio divina*), jossa Jumalan sanaa luetaan ja mietiskellään niin, että siitä tulee rukousta, on juurensa liturgian viettossa. 2586

1178. Hetkipalvelus, joka on ikään kuin eukaristian vieton jatkamista, ei sulje pois Jumalan kansan monia hartausmuotoja (devotioita), vaan pikemminkin edellyttää niitä täydennyksekseen, varsinkin pyhän sakramentin palvontaa ja kunnioittamista. 1378

⁵⁴ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 84.

⁵⁵ sama, 98.

⁵⁶ sama, 84.

⁵⁷ sama, 83.

⁵⁸ vrt. Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 86; 96; dekreetti pappudesta, *Presbyterorum ordinis*, 5.

⁵⁹ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 98.

⁶⁰ sama, 100.

⁶¹ sama, 90.

IV Missä liturgiaa vietetään?

1179. Uuden liiton kultti ”hengessä ja totuudessa” (Joh. 4:24) ei ole sidottu vain yhteen paikkaan. Koko maa on pyhä ja ihmislasten haltuun luovutettu. Kun uskovat kokoontuvat tiettyyn paikkaan, on ennen muuta tärkeää, että he rakentuvat ”elävinä kivinä hengelliseksi rakennukseksi” (1 Piet. 2:5). Ylösnousseen Kristuksen ruumis on hengellinen temppeli, josta pulppuaa elävän veden lähde. Pyhän Hengen kautta Kristuksen ruumiiseen liitettyinä me itse olemme ”elävän Jumalan temppeli” (2 Kor. 6:16). 586

1180. Silloin kun uskonnonharjoittamisen vapautta ei ole rajoitettu,⁶² kristityt pystyttävät rakennuksia, jotka on tarkoitettu jumalanpalveluksen viettoon. Nämä näkyvät kirkot eivät ole pelkästään kokoontumistiloja, vaan ne ovat kuva ja todistus sillä seudulla elävästä kirkosta, Jumalan asumuksesta Kristuksessa sovitettujen ja toisiinsa liitettyjen ihmisten keskellä. 2106

1181. ”Rukouksen huoneen, jossa pyhää eukaristiaa vietetään ja säilytetään, jonne uskovat kokoontuvat ja jossa he löytävät avun ja lohdutuksen palvoessaan uhrialttarilla meidän puolestamme uhratun Jumalan Pojan ja Vapah-tajamme läsnäoloa, tulee olla kaunis, rukoukseen ja pyhiin toimituksiin sovelias”.⁶³ Tässä ”Jumalan huoneessa” tulee niiden merkkien, jotka sen tekevät kirkoksi, julistaa totuudessa ja sopusoinnussa Kristusta, joka on läsnä ja toimii tässä paikassa.⁶⁴ 2691

1182. Uuden liiton *alttari* on Herran risti,⁶⁵ josta virtaavat pääsiäissalaisuuden sakramentit. Alttarilla, joka on kirkon keskipiste, ristin uhri tulee läsnäolevaksi sakramentaalisissa merkeissä. Se on myös Herran pöytä, johon Jumalan kansa kutsutaan.⁶⁶ Joissakin idän liturgioissa alttari on myös haudan vertauskuva (Kristus on todella kuollut ja todella noussut ylös kuolleista). 617, 1383

1183. *Tabernaakkelin* tulee ”sijaita kirkoissa hyvin arvokkaassa, erityisesti kunnioitusta heittävässä paikassa”,⁶⁷ Eukaristisen tabernaakkelin jalon muodon, sijainnin ja turvallisuuden⁶⁸ tulee edistää pyhässä alttarin sakramentissa todellisesti läsnäolevan Herran palvomista. 1379, 2120

Pyhää krismaa (myron), jolla voitelemine on sakramentaalinen merkki Pyhän Hengen lahjan sinetistä, säilytetään ja kunnioitetaan vanhan tavan mukaan pyhäkössä varmassa paikassa. Samassa paikassa voidaan säilyttää myös katekumeenien voitelun ja sairaiden voitelun öljyt. 1241

⁶² vrt. Vatikaanin II kirk.kok., julistus uskonnonvapaudesta, *Dignitatis humanae*, 4.

⁶³ Vatikaanin II kirk.kok., dekreetti pappeudesta, *Presbyterorum ordinis*, 5, vrt. SC 122–127.

⁶⁴ vrt. Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 7.

⁶⁵ vrt. Hepr. 13:10.

⁶⁶ vrt. Roomalaisen Messukirjan yleinen johdanto, 259.

⁶⁷ Paavali VI, ensyklika *Mysterium fidei*.

⁶⁸ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 128.

1184. ”Piispan *istuimen* (cathedra) tai papin istuimen tulee ilmaista sitä tehtävää, joka heillä on yhteisön ja rukouksen johtamisessa.”⁶⁹

Ambo: ”Jumalan sanan arvo vaatii, että sitä julistetaan kirkossa sellaisesta paikasta, johon uskovien tarkkaavaisuus sanan jumalanpalveluksessa luonnostaan keskittyy.”⁷⁰ 103, 1348

1185. Jumalan kansan kokoaminen alkaa kasteessa; kirkossa tulee olla paikka *kasteen* viettoa varten (baptisterium), ja kirkossa olevan vihkiveden tulee edistää kastelupausten muistamista.

Kasteen antaman elämän uudistuminen vaatii *parannusta*. Kirkon tulee siis olla paikka, joka soveltuu hyvin katumuksen ilmaisemiseen ja anteeksiannon vastaanottamiseen; se taas vaatii soveliaan paikan ripittäytyvän vastaanottamista varten.

Kirkon tulee olla myös sellainen tila, joka kutsuu hiljentymiseen ja hiljaiseen rukoukseen, joka jatkaa eukaristian suurta rukousta ja auttaa sisäistämään sitä. 2717

1186. Kirkkorakennuksella on myös eskatologinen merkitys. Päästäksemme Jumalan huoneeseen meidän täytyy astua *kynnyksen* yli. Se on vertauskuva siirtymisestä synnin haavoittamasta maailmasta uuden elämän maailmaan, johon kaikki ihmiset on kutsuttu. Näkyvä kirkko kuvaa Isän kotia, johon Jumalan kansa on matkalla ja jossa Isä ”pyyhkii heidän silmistään joka ainoan kyöneleen” (Ilm. 21:4). Siksi kirkko on kaikkien Jumalan lasten koti, jonka ovi on aivan avoinna ja kutsuu sisälle. 1130

LYHYESTI

1187. Liturgia on koko Kristuksen, pään ja ruumiin teko. Ylipappimme viettää sitä lakkaamatta taivaallisessa liturgiassa yhdessä pyhän Jumalanäidin, apostolien, kaikkien pyhien ja kaikkien niiden monien ihmisten kanssa, jotka ovat jo päässeet taivaan valtakuntaan.

1188. Liturgian viettämisessä koko seurakunta toimii ”liturgina”, kukin tehtävänsä mukaan. Kasteen antama pappuus on Kristuksen koko ruumiin pappautta, mutta eräät uskovat saavat vihkimyksen sakramentin edustaakseen Kristusta ruumiin päänä.

1189. Liturgian vieto käsittää merkkejä ja symboleja, jotka viittaavat luomiseen (valo, vesi, tuli), inhimilliseen elämään (peseminen, voitelu, leivän murtaminen) ja pelastushistoriaan (pääsiäisriitit). Kun nämä kosmiset ainekset ja inhimilliset riitit sekä Jumalasta muistuttavat eleet otetaan uskon maailmaan ja Pyhän Hengen voima tarttuu niihin, niistä tulee Kristuksen pelastavan ja pyhittävän toiminnan välittäjiä.

⁶⁹ Roomalaisen Messukirjan yleinen johdanto, 271.

⁷⁰ sama, 272.

1190. Sanan jumalanpalvelus on liturgian olennainen osa. Jumalan sana, jota julistetaan, ja uskosta syntynyt myöntymys, joka vastaa siihen, ilmaisevat vieron tarkoituksen.
1191. Laulu ja musiikki liittyvät kiinteästi liturgiseen toimintaan. Niitä käytetään hyvin, jos otetaan huomioon seuraavat seikat: rukouksen ilmaisullinen kauneus, seurakunnan liturgiaan osallistumisen yksimielisyys ja liturgian vieron sakraali luonne.
1192. Pyhät kuvat kirkoissamme ja kodeissamme on tarkoitettu herättämään ja ravitsemaan uskoamme Kristuksen salaisuuteen. Kristusta ja hänen pelastustekojaan kuvaavien ikonien kautta palvomme häntä itseään. Pyhän Jumalansynnyttäjän, enkelien ja pyhien pyhissä kuvissa kunnioitamme niissä esitettyjä henkilöitä.
1193. Sunnuntai, ”Herran päivä”, on tärkein eukaristian vieron päivä, koska se on ylösnousemuksen päivä. Se on paras päivä liturgiselle koontumiselle, se on kristittyjen perheen päivä, ilon ja levon päivä. Se on ”koko liturgisen vuoden perustus ja ydin”.⁷¹
1194. ”Kirkko levittää vuoden kuluessa nähtäväksi koko Kristuksen salaisuuden lihaksitulemisesta ja syntymästä alkaen aina taivaaseen astumiseen ja helluntaipäivään sekä autuaallisen toivon ja Herran tulemisen odotukseen asti.”⁷²
1195. Maanpäällisen kirkon muistaessa liturgisen vuoden tiettyinä päivinä pyhiä, ensi sijassa pyhää Jumalansynnyttäjää, sitten marttyyreita ja muita pyhiä, se osoittaa liittyvänsä taivaalliseen liturgiaan. Se ylistää Kristusta siitä, että hän on täyttänyt pelastustyönsä kirkastetuissa jäsenissään. Pyhien esimerkki kannustaa kirkkoa eteenpäin sen tiellä Isän luokse.
1196. Uskovat, jotka viettävät hetkipalvelusta, yhdistyvät psalmirukouksessa, Jumalan sanaa mietiskellessään, lauluissa ja siunauksissa ylipappiimme Kristukseen. Siten he liittyvät Kristuksen lakkaamattomaan ja koko maailman käsittävään rukoukseen, joka kirkastaa Isää ja anoo Pyhän Hengen lahjaa koko maailmalle.
1197. Kristus on Jumalan tosi temppeli, ”paikka, jossa hänen kunniansa asuu”. Jumalan armon kautta kristityistäkin tulee Pyhän Hengen temppeli, eläviä kiviä, joista kirkko rakentuu.

⁷¹ Vatikaanin II kirkk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 106.

⁷² sama, 102.

1198. Ajallisessa olomuodossaan kirkko tarvitsee paikkoja, joissa seurakunta voi kokoontua: näkyvät kirkkomme, pyhät paikat kuvina pyhästä kaupungista, taivaallisesta Jerusalemistä, jota kohti olemme matkalla.
1199. Näissä kirkkorakennuksissa kirkko viettää julkista kulttia Pyhän Kolminaisuuden kunniaksi, kuuntelee Jumalan sanaa ja laulaa hänen kiitostaan, kohottaa rukouksensa Jumalalle ja kantaa esiin Kristuksen uhrin, hänen joka on sakramentaalisesti läsnä seurakunnan keskellä. Kirkot ovat myös sisäisen hiljentymisen ja henkilökohtaisen rukouksen paikkoja.

Toinen artikkeli

LITURGIAN MONINAISUUS – SALAISUUDEN YKSEYS

LITURGISET TRADITIOT JA KIRKON KATOLISUUS

1200. Jerusalemin alkuseurakunnasta alkaen Kristuksen paluuseen asti apostoliselle uskolle uskolliset Jumalan kirkot viettävät kaikkialla samaa pääsiäisen salaisuutta. Salaisuus, jota liturgiassa vietetään, on yksi ainoa, vain vieton muodot vaihtelevat. 2625

1201. Kristuksen salaisuus on niin tyhjentyttömän rikas, ettei yksikään liturginen traditio kykene ilmaisemaan sitä täydellisesti ja kokonaan. Riitusten synnyn ja kehityksen historia todistaa, miten ne hämmästyttävällä tavalla täydentävät toisiaan. Silloin kun kirkot ovat eläneet näitä liturgisia traditioita uskon ja uskon sakramenttien yhteisyydessä, ne ovat rikastuttaneet ja vahvistaneet toisiaan uskollisuudessa traditioita ja koko kirkon yhteistä lähetystehtävää kohtaan.⁷³ 2663, 1558

1202. Eri liturgiset perinteet ovat kasvaneet kirkon lähetystehtävästä. Saman maantieteellisen ja kulttuurisen alueen kirkot alkoivat vähitellen viettää Kristuksen salaisuutta erityisin, kulttuurinsa värittämin ilmaisumuodoin itse ”uskon talletuksen” eteenpäin antamisessa,⁷⁴ liturgisessa symboliikassa, veljellisen yhteisön rakentamisessa, mysteerien teologisessa käsittämässä ja pyhyiden muodoissa. Näin Kristus, kaikkien kansojen valo ja pelastus, ilmoitetaan tietyn kirkon liturgisessa elämässä sille kansalle ja kulttuurille, joiden luokse tämä kirkko on lähetetty ja joiden pariin se on juurtunut. Kirk-

⁷³ vrt. Paavali VI, apostolinen kehotus *Evangelii nuntiandi*, 63–64.

⁷⁴ vrt. 2 Tim. 1:14.

ko on katolinen: se voi liittää itseensä kaikkien kulttuurien rikkaudet puhdistamalla ne.⁷⁵ 814, 1674, 835, 1937

1203. Kirkossa tällä hetkellä käytössä olevat liturgiset traditiot tai riitukset ovat latinalainen riitus (ennen kaikkea roomalainen riitus, mutta myös eräiden paikalliskirkkojen riitukset kuten ambrosiaaninen riitus ja joidenkin luostarien riitukset), bysanttilainen, aleksandrialainen ja koptilainen riitus, syyrialainen, armenialainen, maroniittinen ja kaldealainen riitus. ”Traditiolle ... uskollisena pyhä kirkolliskokous lopuksi selittää, että äitimme, pyhä kirkko, pitää kaikkia laillisesti tunnustettuja riituksia yhtä oikeina ja samanarvoisina ja tahoo säilyttää ne tulevaisuudelle ja kaikin tavoin vaalia niitä.”⁷⁶

LITURGIA JA KULTTUURIT

1204. Liturgian vieton tulee vastata eri kansojen henkeä ja kulttuuria.⁷⁷ Jotta Kristuksen salaisuus saatettaisiin kaikkien kansojen tietoon ja ne johdettaisiin ”uskonkuuliaisuuteen” (Room. 16:26), se täytyy julistaa, sitä täytyy viettää ja siitä elää kaikissa kulttuureissa. Kristuksen salaisuus ei tällöin hävitä kulttuureja, vaan lunastaa ja täydellistää ne.⁷⁸ Kristuksen omakseen ottamassa ja kirkastamassa kulttuurissa ja sen kautta Jumalan lasten suurella joukolla on pääsy Isän luokse, jotta he kirkastaisivat häntä yhdessä Hengessä. 2684, 854, 1232, 2527

1205. ”On otettava huomioon, että liturgiassa ja ennen muuta sakramenttien liturgiassa, on *osa, jota ei voi muuttaa*, koska se perustuu jumalalliseen sääntämykseen, ja jonka vartija kirkko on, ja toisaalta *osia, joita voidaan muuttaa* ja joita kirkko voi ja sen tuleekin soveltaa, etenkin äskettäin evangetioitujen kansojen kulttuureihin.”⁷⁹ 1125

1206. ”Liturginen moninaisuus voi vaikuttaa rikastuttavasti, mutta voi synnyttää myös jännitteitä, keskinäisiä epäluuloja, vieläpä jakaantumista. On itsestään selvää, ettei erilaisuus saa haitata näissä yhteyksissä ykseyttä. Erilaisuus saa ilmetä vain silloin, kun samalla pidetään uskollisesti kiinni yhteisestä uskosta, sakramentaalisista merkeistä, jotka kirkko on saanut Kristukselta, ja hierarkkisesta yhteydestä. Kulttuureihin mukauttaminen vaatii sydämen kääntymystä ja tarvittaessa luopumista vanhoista, perityistä tavoista, jotka eivät ole sopusoinnussa katolisen uskon kanssa.”⁸⁰

⁷⁵ vrt. Vatikaanin II kirk.kok., kirkkokonstituutio *Lumen gentium*, 23; dekreetti uskonnonvapaudesta *Unitatis redintegratio*, 4.

⁷⁶ Vatikaanin II kirk.kok., liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 4.

⁷⁷ vrt. sama, 37–40.

⁷⁸ Johannes Paavali II, apostolinen kehotus *Catechesi tradendae*, 53.

⁷⁹ Johannes Paavali II, apostolinen kirje *Vicesimus quintus annus*, 16; vrt. liturgiakonstituutio *Sacrosanctum Concilium*, 21.

⁸⁰ Johannes Paavali II, apostolinen kirje *Vicesimus quintus annus*, 16.

LYHYESTI

1207. On oikein, että liturgiaa pyritään ilmaisemaan sen kansan kulttuurin puitteissa, jossa kirkko elää; se ei voi kuitenkaan alistua kulttuurin alaisuuteen. Mutta liturgialla on myös itsellään kyky synnyttää ja muokata kulttuureja.
1208. Erilaiset laillisiksi tunnustetut liturgiset traditiot tai riitukset todistavat kirkon katolisuudesta, sillä ne ilmaisevat merkkeinä Kristuksen yhtä salaisuutta ja välittävät sitä.
1209. Kriteeri, joka liturgisten traditioiden moninaisuuden keskellä turvaa ykseyden, on uskollisuus apostoliselle traditiolle, eli yhteys uskossa ja sakramenteissa, jotka kirkko on saanut apostoleilta. Tätä yhteyttä ilmaisee ja sen takaa apostolinen suksessio.